

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXIII — Број 565
Субота, 27. октобар 1962.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ: Творац,
бесмртне химне. Холибуг
у Воску. Лажни новац,
убојно оружје. Са прога-
јом књија увек се наше-
зало. Зашто роботи до-
бијају људски облик.

КРОЗ ВЕКОВЕ

ЦАРСКИ ШПАТ

Генералу Луису Литлпејду (1762—1802), америчком војнику по професији који је своје услуге спремно продавао ономе ко да више, руски цар Павле I дао је око 50 милиона да-

нашњих динара као награду што се борио — против Русије. Наиме, руска царица Катари-на II ставила је ван закона Литлпејда и расписала уцену за његов живот због тога што се борио против ње, а на страни Пољака. Међутим, цар Павле I који не само што је желео да обори све одлуке своје мајке, већ је одлучио да чини савим супротно од њених, наградио је Литлпејда кога је Катари-на хтела да казни.

ЈЕДНОНОГИ НАРОД

У старом веку постојало је веровање да „негде на свету“ живи необичан народ по имену Скијаподес. Припадници тог народа имали су само једну ногу, али толико велику да је то једно огромно стопало, како је овај мит забележио Плиније, могло за време по-

дневног одмора да им послужи као нека врста сунцобрана. Уосталом, само њихово име говори о том необичном изгледу јер је састављено из речи скија (сенка) и подос (нога).

СВЕТИЊКЕ КОЈЕ ШЕТАЈУ

ХАРЕМСКЕ ЗАБАВЕ У ВРТУ ПАЛАТЕ СЕРАЛИО У ИСТАНБУЛУ ВЕКОВИМА СУ ОСВЕТЉАВАНЕ СВЕЊАМА ЗАЛЕПЉЕНИМ ЗА ЛЕ- ЗА КОРНАЦИ КОЈЕ СУ СЕ СЛОБОДНО ШЕТАЛЕ ПО БАШТИ

ПЕЈЗАЖ ЗА ПТИЦЕ!

НА РАВАН КРОВ ЈЕД- НЕ ЗГРАДЕ У АЗЛЕНД ПАРКУ (САД) МОРСКИ ГАЛЕ- БОВИ ИСПУШТАЛИ СУ ШКОЉКЕ ДА БИ ИМ СЛО- МИЛИ ЛУШТУРЕ!
ГАСПАРЕ ДУА, ПРОЈЕКТАНТ ЗГРАДЕ, НАСЛИКАО ЈЕ ПРЕКО ЦЕЛОГ КРОВА МОРСКИ ПЕЈЗАЖ И САД ГА- ЛЕБОВИ РАЗБИЈАЈУ СВОЈЕ ШКОЉКЕ НА ДРУ- ГОМ МЕСТУ.

© King Features Syndicate Inc., 1962. World rights reserved.

ДРВЕНИ ТОПОВИ

ПЛЕМЕ КУМБАЈА С НОВЕ ГВИНЕЈЕ УПОТРЕЂУВА ТОПОВЕ ОД БАМБУСА КОЈЕ ПУНИ УСИЈАНИМ КА- МЕЊЕМ И ВРЕЛИМ КОСОВИМ УРЕМ ВРЕЛО УЉЕ СТВА- РА ГАС КОЈИ СТРА- ХОВИТОМ СИЛИ- НОМ ИЗБАЉУЈЕ КАМЕЊЕ.

НАД ГРОБНИЦОМ

ПОРОДИЦЕ ЧИЈЕ ПРЕЗИМЕ У ПРЕВОДУ ЗНАЧИ ПАЛМИН ЛУК НАДВИЗА СЕ ПАЛМА ЧИЈЕ ЛИШ- ЂЕ ДОДИРУЈЕ ЗЕМЉУ (ЕЛ КЕТАР, АЛЖИР)

СТАРАЦ

БАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ НАРБИКУ (НОРВЕШКА)

ДУГОРЕПА РОВЧИЦА

НАЈМАЊИ ЖИВИ СИСАР УДАХНЕ У МИНУТУ 800 ПУТА

ХОЛИВУД У ВОСКУ

Педесетак километара јужно од Холивуда, у Буена парку, налази се музеј воштаних фигура који треба да овековечи „златно доба филмске метрополе“. Музеј је приватна својина и власништво Алена Перкинсона који је стекао богатство производећи неко безбедно средство за епавање што се у апотекама може добити без лекарског рецепта. Перкинсон је послан човек и не би се могло рећи да је овај музеј створио из чисте љу-

бави према филмској уметности. О томе, уосталом, сведочи и то да се његов музеј налази веома близу чувеног Дизнијевог забавног парка — Дизниленда — који свакодневно привлачи огроман број посетилаца. Рачуница је јасна: они који дођу у Дизниленд скокнуте да виде и музеј. А музеј је заиста знатљак и занимљиво уређен. Филмске звезде, односно њихове воштане фигуре, одевене су у елегантне костиме из својих најчуве-

нијих филмова. Оне не стоје укочено, поређане једна поред друге, већ окружене предметима као у тим филмовима. Тако Глорија Свансон и Вилијам Холден излазе из златног „Ролс-Ројса“ исто као у филму „Булевар сумрака“. Чарлс Лаутона као Хенриха III полаже у раскошан кревет његов дворски собар, а Џејмс Дин стоји у својој типичној пози „бунтовника“ из филма „Јер они не знају шта чине“.

Сличност воштаних фигура са „оригиналима“ у толико је више задивљујућа што су све прављене не према живим особама, већ према њиховим фотографијама. Фигуре се израђују у Хонгконгу, Мексику, Шпанији и Француској.

Занимљиво је да се у музеју налази и фигура Чарли Чаплина који је, као што је познато, одбио да у Холивуду, на „Булевару знаменитих личности“, остави у бетону отисак своје руке и ноге након су то спремно учиниле све остале „звезде“. Овде је он представљен у једној сцени из његовог чувеног филма „Потера за златом“. Десетогодишњи Американци са чуђењем се заустављају пред човеком од воска који на глави има полуцилиндер, на ногама превелике старе чипеле и навивно питају: „А ко је ово?“ Јер, млада Америка готово ништа не зна о великом уметнику коме су у њиховој земљи били онемогућени опстанак и стварање.

Ширли Темпл, односно њена воштана фигура, тек је припела из Мексика. У музејској радионици, у великом дрвеном сандуку, лежи Ширли Темпл, незаборавна девојчица-звезда из давно прокујалог времена. и провирује из дрвене сламе радозналим погледом седмогодишњег детета.

УЗ МУЗИКУ СВЕ ИДЕ БОЉЕ

Последњи крик“ за негу беба у Сједињеним Државама је један транзистор који се поставља у дечији креветак и емитује умирујуће тонове. За плашљиву децу проналазак доктора Роберта Хортонса са Универзитета у Минесоти показао се одличан. Пуних шест месеци испробавао је свој апарат на стотинама беба и плачљиве новорођенчади. Установио је да је потребно само пет минута да се и најплачљивије дете умири.

По мишљењу многих стручњака треба деци на вештачки начин створити „акустични миље“ који су она имала док их је мајка носила. Присталицама ове теорије припада и доктор Лео Салк, њујоршки психолог који је стотинама мајки постављао исто питање: „Због чега носите дете баш у левој руци?“

Од многих није добио сигуран одговор и ако би се могло претпоставити да то чине једноставно зато да би им лева рука била слободна. Доктор Салк је друго мишљење: он сматра да је мајчин природни инстинкт како би новорођенче држала у близини срца. Јер, по његовој теорији, откуцаји срца умирујуће делују на бебу. Да би потврдио своју теорију он је извео и практичне опите — снимко је откуцаје срца на магнетофонску траку. На клиници где ради пуштао је да трака стално емитује откуцаје у сали где се налазе бебе. Показало се да је ово деловало умирујуће. Бебе су мање дречале, боље јеле и више спава- ле.

Али доктор Салк је отишао још даље. У сваком ритму, од там-тама до модерне симфоније, хоће да нађе и препозна откуцаје људског срца. Умирујуће дејство ритмичких тонова не користи медицина само на подручју психијатрије — они позитивно де-

лују и на паралисање бола. Код лакших операција, како су показали опити, музика позитивно делује на пацијенте, јер доприноси уклањању страха и узбуђености и смањује болове. Музика такође стимулативно делује на крвни притисак и дисање. Због ових својстава музика се доста користи у војсци, било у рату или при марше- вима када позитивно утиче на

читава организам војника. Ова својства музике нашла су примену и у индустрији. Монотоним позављањем једних истих радних операција негативно делује на раднике и физички и психички. Аутоматизација ће још више утицати да монотонија доведе до брзог замарања радника. Зато и индустријски психолози све више истичу парољу „Рад уз музику“.

ВРЕДНА КОКОШКА

У пољском провинцијском граду Ђалистоку и ма једна кокошка која редовно снесе два јајета сва

ког дана. Како јавља пољски радио, ветеринарски стручњаци покушавају да пронађу разлог ове необичне кокошке вредноће.

САМО ТОЛИКО...

Порцеланска фигура „Дама у кринолину“ дело Јохана Кандлера из 18. столећа процењено је

25.000 марака приликом једне аукције скуповених предмета у Минхену.

ТО СУ УШИ

Научници често искоришћавају за разне биолошке опите уши кунџа. Због тога је енглески се-

лекционар Фолкер одгајио нарочиту врсту кунџа чије су уши дугачке 45 сантиметара.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Четворица још непунолетних возача мотоцикла из Дижона у Француској, морали су да по 500 пута препишу из саобраћајних прописа параграф о прекорачењу брзине. Полиција им је задала о-

вај „домаћи задатак“ а ослободила их је прописане казне коју би иначе добили због пребрзих возања.

Више јаја од снежнице

Свиње ће бити дебље, краве ће давати више млека а кокоши ће носити већи број крупнијих јаја — ако им се за пиће и у храни буде давала уместо обичне, вода од истопљеног снега. Ову тезу изнео је недавно совјетски биофизичар Борис Родимов из Томска. Чак и поврхе које би се заливало снежницом било би веће него иначе. Један опит који је Родимов изнео показао је да се после

твега три месеца давања снежнице кокошкама, број јаја које су снале удвостручио. Слични експерименти са свињама имали су такође одличне резултате: свиње су знатно добиле у тежини, а прасићи које су донеле на свет били су већи и здравији.

Ову занимљиву појаву Родимов овако објашњава: снежна вода садржи у себи мање „тешке воде“ од обичне и због тога олакшава искоришћавање хране у телу тако да се са истом количином постиже веће дејство. Као пример наводи коров који је отпорнији на зиму од култивисаних усева само због тога што упија у себе снежницу.

ВИРУСИ ГРИПА СУ ОТПОРНИ

Вируси грипа су толико отпорни да су без икаквих последица издржали тридесет тросуко кружење око Земље у једној ракети типа „Дискаверер“. Опит је спровео институт за космичку медицину у Тексасу после чега је издао опширан извештај из

кога се види да су вируси грипа четири дана у херметички затвореној посуди обилазили око Земље изложени при том веома високој температури и деветоструко повећаном притиску и да су се ипак вратили на Земљу потпуно непромењени.

НЕВОЉЕ СТАРИХ ПИСАЦА

— Српски књижевници нису могли живети од свог посла —

књижевни рад могао хранити српске књижевнике“. Помињући књижевне прилике у иностранству, Јовановић је рекао да су српске књиге 2—3 пута јефтиније од француских и

немачких које имају не два и три, него десет пута ширу публику. Док један роман Золе или Виктора Игоа ако се прода у више од 200.000 примерака, доноси писцу по је-

дан франак књижевне зараде од примерка, догле код нас на две хиљаде продатих примерака долази 5—10, а највише 20—30 пара динарских од једне књиге. Према томе, може се видети какви су услови за рад и каква су средства за живот једног српског књижевника.

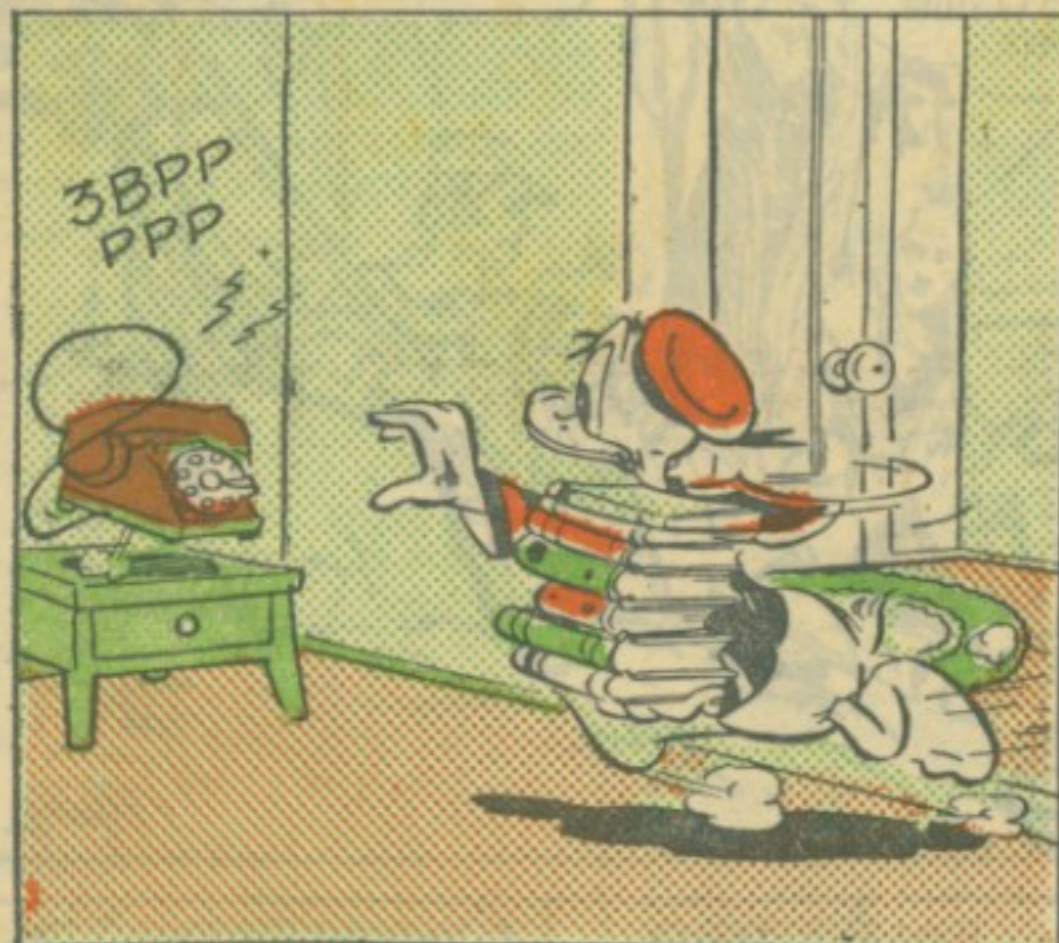
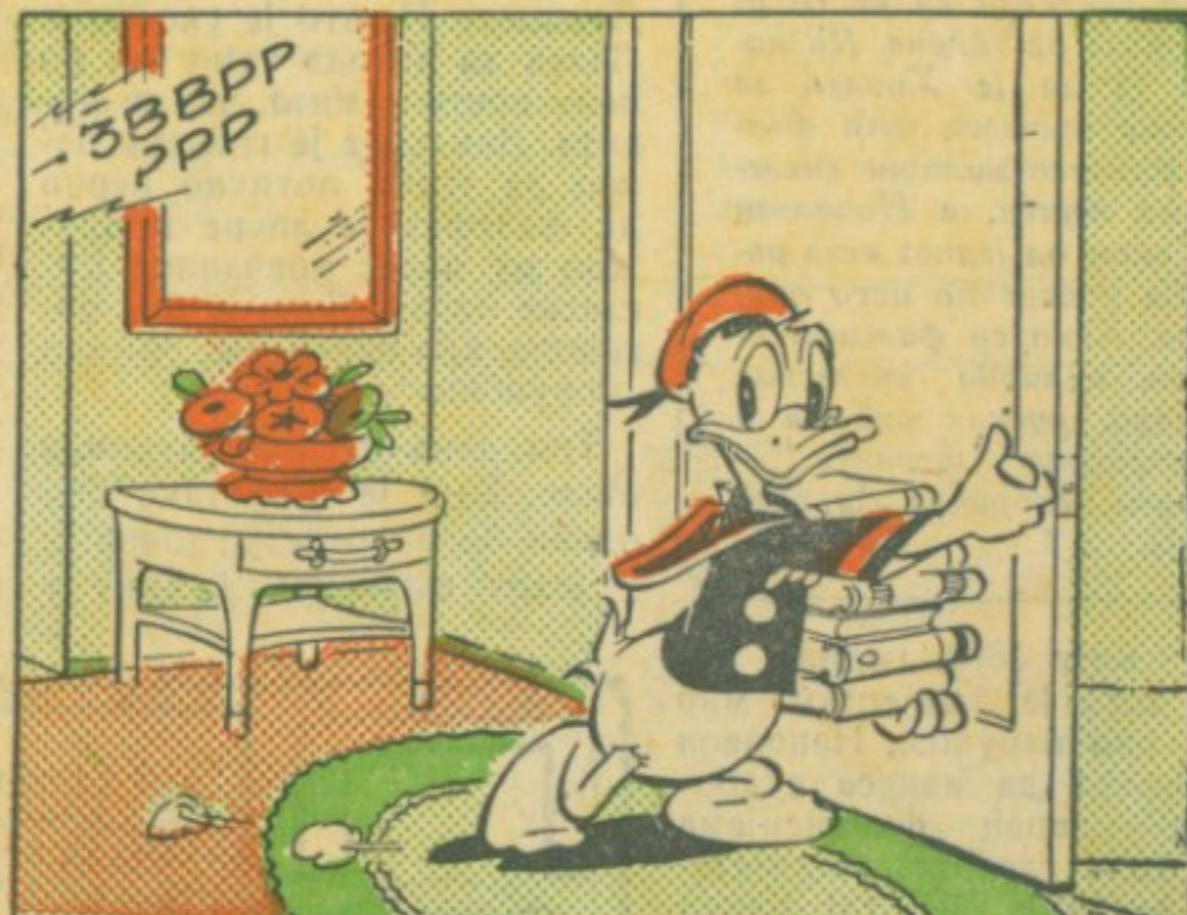
Као излаз из овог стања, предложено је да се оснује једна Централна књижара која би снабдевала све повлашћене књижаре књигама и то под повољнијим условима него Државна штампарија која је за своја издања одобравала само 20% рата.

Нарочито се истичало да широке народне масе сла-

бо читају делом због неписмености, а више због неприступачних цена књига. Највише се траже јевтине песмарице и календари, док друга литература слабо продира у народ. За то су криви и издавачи који иду за ћаром, а слабо их се тиче васпитна и морална страна књига.

Један од говорника је рекао и ово: „Могу код нас бити најбољи књижевници, али ако не нађу погодних издавача слабо ће доћи до награде за свој књижевни рад. Ко студира судбу књижевника и напредак књижара, тај је дошао до закључка да су се књижевним радом увек по могли књижари, а књижевник је морао бедно да проводи свој живот“.

Предлог о оснивању Централне књижаре је одбачен, пошто је превладао мишљење да треба оставити слободну трговину књигама.

ЛАЖНИ НОВАЦ СТРАШНИЈИ ОД ТОПОВА

Оружје није увек довољно да би се непријатељ у рату потукао. Економска средства су често убојница од топова. Познато је да је Хитлер за време прошлог рата фалсификовао милионе енглеских фунти, а Наполеон је више од једног века раније употребио исто оружје. Како су фалсификовани милиони енглеских фунти, руских рубаља и аустријских форинти — прича историчар Луј Хастије.

веден у Министарство полиције. Мада присталица Наполеона, био је збуњен и уплашен. Пред њим се појавио шеф првог одсека полиције Демарест. Пошто је упозорио Лалеа да не ода тајну ни по цену претњи, мита, чак и живота, Демарест је граверу рекао да треба потпуно верно да фалсификује ливре и пружи му пакет новчаница Енглеске банке. Лале је без говора, као наређење, примио „поруцибину“.

Три дана касније штампар Мало, који је исто тако био одани бонапартиста, донео је у једну скривену кућицу у

предграђу Сен Жак велику пресу са катанцем као и други потребан материјал. Лале и Мало су се одмах дали на посао. Прве примерке су послали Фушеу и Наполеону да погледају. Пошто су биле одлично урађене наређено је да се отпочне са масовним штампањем у једној згради која и

данас постоји на булевару Монпарнас. У зграду су примили само они који су давали правилне сигнале звоном на улазним вратима и из баште. Иначе нико није смео да уђе макар био снабдевен дозволом неког од царских министара. Чак и највишим властима би се одговорило да се ту гравирају тајне географске карте за императора. Једину важност имала је пропусница министра полиције Фушеа.

Због толике тајанствености замало нису страдали радници на челу са Малоом и Лалеом. Комесар тог кварта био је врло савестан полицајац кога су његови потчињени упозорили да се у згради бр. 25 на булевару Монпарнас налази сумњива штампарија, да у њу улазе разни људи са министарским ташама и да се уносе знатне количине хране. Комесар је донео одлуку да опколи кућу, заплени све што се у њој затекне и открије мистерију.

Једног уторка у два и по поподне одјекну је познати знак звонцета на улазу и први вратар је отворио. Човек који се појавио шчепао га је за гушу. Крик „упомоћ“ значио је аларм за остале раднике који су дохватили што им се налазило при руци и похрлили према улазу. Два агента који су кроз кухињско прозорче продрли на тајно степениште били су одмах пре

тучени. Комесар је лично предводио групу која је допрла до другог улаза где их је дочекао руководилац штампарије Фен. Мада је он упорно позивао решење које је лично потписао министар полиције Фуше комесар није хајао и шчепао је Фена за гушу. Док су се радници јуначки борили ударајући полицајце штаповима и даскама, комесар је урлао да се позове војска да опколи кућу.

У кухињи је окршај био најжешћи. Браниоци су употребили све посуђе које им је стајало при руци. Крв је текла на све стране. Рањеника је било и у једном и другом табору. Комесар је у зло доба ипак решио да се упозна са садржином хартије коју му је Фен показао. Када је видео потпис свога министра он се забезекуно. Одмах је наредио агентима да се повуку, опозвао је наређење да војска ступи у акцију и почео да се извињава. Рањеници су одведени у болницу колима спремљеним да их превезу у затвор, а комесар замало што није био смењен.

Не зна се тачно колико је лажних енглеских банкнота изнето на тржиште, али је познато да су направљена 25 клишеа и да је са сваког могло да се отисне 18.000 новчаница, што значи да је одштампано око 500.000 банкнота. Радило се без престанка. Два

висока службеника министарства полиције који су се претходно месец дана вежбали били су у стању да дневно ставе по хиљаду потписа на банкноте.

Неколико месеци доцније издато је наређење министарства да се почне са фалсификовањем новчаница Руске банке. Нова радионица за израду 800 бакротисака налазила се у улици Нев Сент Етјен. А штампарија у којој су 23 пресе радиле сваког дана до 11 сати увече била је у улици Војирар 26.

Грозничаво се радило све до повлачења француских трупа из Русије. Рачуна се да је рубаља фалсификовано у вредности преко пола милијарде франака. Готове новчанице су распрострањене по дебелом слоју прашице на великој каменој плочи нарочито направљеној за ту сврху. Прашина се превлачила преко новчаница метлама од коњске гриве. Тако су оне добијале пепељасту патину као да су дуго биле у оптицају. Затим су паковане у свежњеве и одношене у министарство одакле су дељене агентима, фанатичним бонапартистима, у Енглеској и Русији који су их пуштали у промет. Многи од њих су похватани а шесторица су осуђени на смрт.

Када су Руси окупирани Париз Лале замало није платио главом. Један руски официр га је испитивао шта је радио за време Наполеонове владавине. Он је тврдио да је гравирао само географске карте. Позиву да дође у зграду Елизабете Бурбон, Лале се није одвајао јер је сазнао да су Руси намеравали да га пошаљу у Сибир где би до краја живота радио као гравер руских новчаница.

Први пут је један француски новинар писао о штампању лажних новчаница под Наполеоном тек у априлу 1921. године. Противник Наполеона, он је фалсификовање под заштитом државе и у њено име назвао срамним. Главни акционер листа „Бела застава“ понудио је Лалеу 1822. године замашну суму за његов дневник али је он одбио.

Лале је пао у немилост и нигде није могао да добије стално запослење. Крајем 1836. године се теже разболео: био је већ стар и неспособан за рад. Није имао никаквих прихода. Па ипак, он је још и тада писао: „Ни губитак запослења, ни прогањања неће променити моју одлуку да никад не кажем оно што ми је познато у вези са фалсификовањем“.

Пошто су га глад и немаштина сасвим сатрли он је ипак годину дана касније одлучио да закуца на врата Наполеоновог брата и понуди му свој дневник. Сума коју је тражио била је знатно мања од оне коју су му нудили власници листа. Међутим, молба сиромашног гравера је остала без одговора. Наполеонови следбеници нису хтели признати да је император при бегавао тако недостојним машинацијама да би победио непријатеље Француске.

Лале је ипак сачувао тајну до гроба а сва његова документа и дневник о његовом раду предала је 20 година касније његова нећака Наполеону II не тражећи никакву награду.

АУТОМАТИ ЗА ЧИШЋЕЊЕ ОДЕЛА

Једна фирма из Чикага увела је у граду аутомате за чишћење одећа. Довољно је убацити новац и аутомат ће избавити очистишено одело, које ће претходно бити убачено. Ове аутомате фирма ће поставити у свим деловима града, по могућности и у другим градовима Америке.

ПОСЛЕДЊИ ДАТАЦИ

ТОГ ИСТОГ ДАНА, НЕДАЛЕКО ОД НАШИХ ПУТНИКА, ДВА ЧОВЕКА СУ СЕДЕЛА КРАЈ ПОТОКА

МОЈ НАРОД, МОХИКАНЦИ, БИО ЈЕ ОРЕКАН ДОК НИСУ ДОШЛИ БЕЛОЛИКИ, ОКО СОКОЛОВО! ОНИ СУ НАС, СТОПУ ПО СТОПУ, ПОТЦИНУЛИ С НАШЕ ЗЕМЉЕ!

ПРИЗНАЈЕМ, ЧИНГАИГУСЕ, ДА СЕ ЧЕСТО НЕ СЛАЖЕМ С ПОСТУПЦИМА БЕЛИХ!

МОЈЕ ПЛЕМЕ ЈЕ ПРАОТАЦ НАРОДА! МОЈИМ ЖИЛАМА ТЕЧЕ КРВ ПОГЛАВЦА! ДАИ, СВИ ИЗ МОЈЕ ПОРОДИЦЕ СУ МРТВИ И ЈА БУ ЈЕДНОГА ДАНА ПОКИ ЗА ЊИМА, И КАД ЈЕДНОГ ДАНА ДОЂЕ РЕД НА ЧИКАСА, ТАДА ВИШЕ НИКО НЕЋЕ ОСТАТИ! ЈЕР МОЈ СИН ЈЕ ПОСЛЕДЊИ МОХИКАНАЦ!

У ТОМ ТРЕНУТКУ ПОЈАВИО СЕ ЈЕДАН МЛАД РАТНИК

УНКАС ЈЕ ТУ! ДОНОСИМ ВЕСТ О НЕПОЗНАТИМ РАТНИЦИМА!

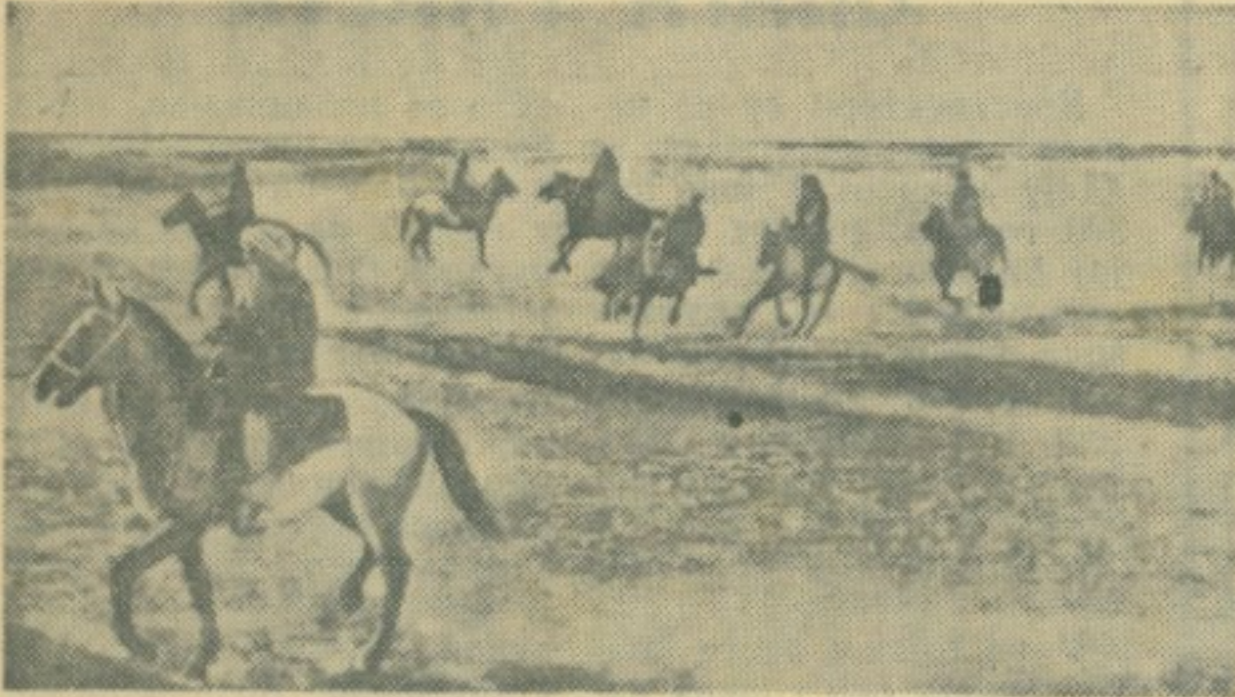
ЗАР СУ СЕ МАКВЕ УСУДИЛИ ДА ЗАЂУ У ОВЕ ШУМЕ?

ИШАО САМ ЊИХОВИМ ТРАГОМ! ЛЕЖЕ СКРИВЕНИ КАО КУКАВИЦЕ!

ПОДМУКАЦИЦЕ! КРЕНУЛИ СУ У ЛОВ НА СКАЛПОВЕ! ЧУЈЕТЕ ЛИ ТОПОТ?

ДОЛАЗЕ КОЊИ БЕЛОЛИКИХ! ОКО СОКОЛОВО, ТО СУ ТВОЈА БРАКА... ГОВОРИ С ЊИМА!

„БУШКАШИ“

ЈАХАЧ СА КОЗОМ У ПУНОМ ГАЛОПУ

ПОВЕДНИК ПОСТАВЉА КОЗУ ДОК ГА ЊЕГОВИ ДРУГОВИ „ЗАКЛАЊАЈУ“

У ДИВЉОЈ ВОРВИ ЈАХАЧИ ОВА ТИМА ПОКУШАВАЈУ ДА ПОТИСНУ ПРОТИВНИКА И СВОМ ИГРАЧУ ОМОГУЋЕ ДА ПОДИГНЕ КОЗУ.

Монголска праистара борбена игра на коњима — бушкаши — одржава се само још у Авганистану; у осталим подручјима и совјетским републикама: Туркменија, Узбекистану, Киргизији као

и у Монголији и Кини забрана је због тога што је врло опасна. Две групе од по 15—50 јахача поставе се у два реда једна насупрот другој. У средини, на одређеном месту, на-

лази се мртва коза. На дат знак појуре оба „тима“ на мртву животињу и покушавају, у страшном метежу и уз заглашно рзање ознојених коња и крике јахача, да је освоје. Јахач који је ухвати носи је да би је спустио тачно на исто место. Група која успе да је врати на њено место добила је борбу. Свака група има своје јахаче који су вешти да између коњских копита привуку козу, затим јахаче који заварavaju противнике, јахаче који им преотимају козу на путу и оне који „заклањају“ своје другове.

Игра је тако опасна да ретко када прође без повреда и животиња и јахача а на важним годишњим такмичењима за најбољи „тим“ у земљи, када наступају најбољи борци из разних покрајина, често долази до смртоносних повреда. Јахачи из провинција Мазар-и-Шериф и Катаган уборају се међу најбоље и они су готово увек победници.

Бушкаши-коњ се специјално одгаја и тренира и постаје борбени коњ на кога је сваки власник поносан. Многе легенде причају о његовој снази и издржљивости. У овој земљи где се много негује игра поло, један бушкаши-коњ вреди десет пута више него одлични јахаћи или поло-коњ.

На отвореном мору из воде штрчи необична кула са равним квадратним кровом на којој се лако спушта хеликоптер. По читавој њеној висини на подједнаком растојању урезане су „лушкарнице“ — велики округли прозори. Ако појемо за људима у белим огртачима који излазе из хеликоптера, наћи ћемо се у просторијама лабораторије где 25 научних радника разматрају и решавају метеоролошке и океанографске проблеме.

Челична кула у којој је смештена ова „морска“ опсерваторија, плива у вертикалном положају штрчећи над морском површином десет метара а допирући у дубину мора 95 метара. У кули се налази не само лабораторија, радионице и друге службене просторије, већ и лепо уређене собе за становање. Научници у њој раде под водом при било каквом времену и сакупљају податке о различитим метеоролошким условима. Метеоролози и океанографи се надају да ће помоћу оваквих морских опсерватори-

МОРСКА ОПСЕРВАТОРИЈА

ја моћи да објасне узроке великих тајфуна и урагана.

Опсерваторија је снабдевена радаром, метеоролошким станицом и радионим центром, посматрачком

станицом за морска истраживања, фотолабораторијом, магацинским просторијама, стабилизаторима, крановима за спуштање инструмената у море, подводним пројекторима и другим уређајима.

WALT DISNEY

СРЕБАН ПУТ

АНЕГДОТЕ

Све је релативно

Једног дана, писац и члан Француске академије Фонтенел, који се већ био примакао стогај години, разговарао је са једном дамом. Она случајно испусти лезеу и Фонтенел се пожури да је дохвати, али се занесе и паде. Млађи чланови академије притрчали су да га подигну и, кад је стао на ноге, Фонтенел је уздахнуо:

— Ах, да ми је сада мојих 80 година!

Шоов одговор

Један надувенко упита једног дана Бернарда Шоа:

- Ваш отац је био кројач?
- Па да — рече познати хумориста.
- А зашто и ви нисте постали кројач?
- О! — рече Бернард Шо, — а ваш отац је очигледно био центламен.

Бар то

Сен-Санс, познати композитор, није показивао много наклоности према аматерима-музичарима. Када му је донео своју композицију један лекар он му рече:

- Нисам знао да и ви компонујете?
- Да — објасни лекар, — то радим да убијем време?
- Заиста? Значи немате довољно пацијената.

МЕДВЕД У ГРАДУ

Један медвед од 120 килограма је изазвао велико узбуђење у малом граду Ишиносеки, на северистоку од Токија. Пошто се прошетао улицама, „јунак“ је продру у болницу, сејући запрепаште-

ње и страх међу болеснике. Изнишао је кроз стаклена врата која су се разбила у парампачад. Једним метком хитно позвани полицајци вршио је његово непожелитумарање.

ТВОРАЦ БЕСМРТНЕ ХИМНЕ

Већ три четвртине столећа одјекује свуда по свету химна радних људи — „Интернационала“. Радници разних националности црпу из ње снагу за даљу одважност, наду и снагу за борбу ради боље будућности човечанства.

Почетком овог столећа „Интернационала“ је победнички грмела над револуционарном Русијом. Четрдесетих година певали су је на фронту борци против фашизма и затвореници у хитлеровским мучилиштима. Шездесетих година под овом победничком песмом маршују градитељи комунизма у СССР-у, градитељи социјализма у низу других социјалистичких аемаља, револуционарни борци од Кубе до најудаљенијих азијских просторана.

Какву то животну снагу има та песма, коју је 1888. године у старинском француском граду Лилу створио обичан столарски радник Пјер Дегејтер.

По народности Белгијанац, Пјер Дегејтер се родио у граду Хенте, у провинцији Источна Фландрија, 8. октобра 1848. године. Отац му је био радник и породица је живела у сиромаштву, тако да је још као седмогодишњи малишан морао спустити у једну од локалних фабрика. Ускоро је породица прешла у Лил у Француској, и Пјер се почео бавити музиком. Две године је посећивао конзерваторијум, а када је избио француско-пруски рат Пјер је постао војник.

Већ до 1871. године млади Дегејтер је много преживео и схватио. Када је из Париза стигла вест о стварању Комуне, он је похитао у главни град да би ступио у редове комунара. То му, међутим, није успело: пруске трупе су га задржале заједно са другим револуционарним радницима и ускоро су их насилно вратили у Лил. Пораз Париске комуне није изменио његову одлуку да се и даље бори. Вративши се столарском

Међународна химна радног народа први пут је одјекнула у јуну 1888. год. у Лилу

и резбарском занату, он је почео писати револуционарне песме, као што су „Напред, радничка класо“, „Комунар“ и друге.

Ускоро је организовао хор пролетера „Радничка лира“ и тражио песме које би одговарале његовом репертоару. До његових руку долази 1888. збирка стихова радничког песника, ветерана Комуне Ежена Потјеа. Ту налази и текст „Интернационале“ и узбуђен овим открићем одмах пише музику на Потјеове стихове. Јуна те године, о радничком празнику, у Лилу је први пут одјекнула мелодија будуће међународне химне радног народа.

У Лилу су изашле из штампе 1894. прве ноте Интернационале. Локални буржојни

бојећи се експлозивне снаге овог великог дела, извели су издавача пред суд. Интерна-

ционала је стављена ван закона, али ништа више није могло да заустави њену популарност.

Делегати националног конгреса француске радничке партије, одржаног 1896. године у Лилу, разилазећи се кућама, понели су са собом и драгоцене ноте Интернационале. Тајно их препишују стаменици радничких квартава, уче, певају се свуда.

Ускоро Интернационала прелази границе Француске, преводе је на многе европске језике, и постаје химна марксистичке групе и партија. Њене стихове цитира у свом првом броју 1900. године лењинска „Искра“, а после две године руски револуционар, рудар Аркадиј Коц, објављује у социјалдемократској штампи први слободни превод Интернационале на руски.

После неколико година пролетерска химна је освојила цео свет, њене речи, њена мелодија одјекују на свим континентима. Постала је 1917. и била дуго времена државна химна прве социјалистичке државе СССР.

А Пјер Дегејтер је скромно живео у париским радничким предграђу Сен Дени. Поново је организовао раднички хор и опет писао музику. У редове комунистичке партије Француске ступио је 1920. Већ у дубокој старости, 1928. године он је посетио Совјетски Савез где му је приређен топао пријем.

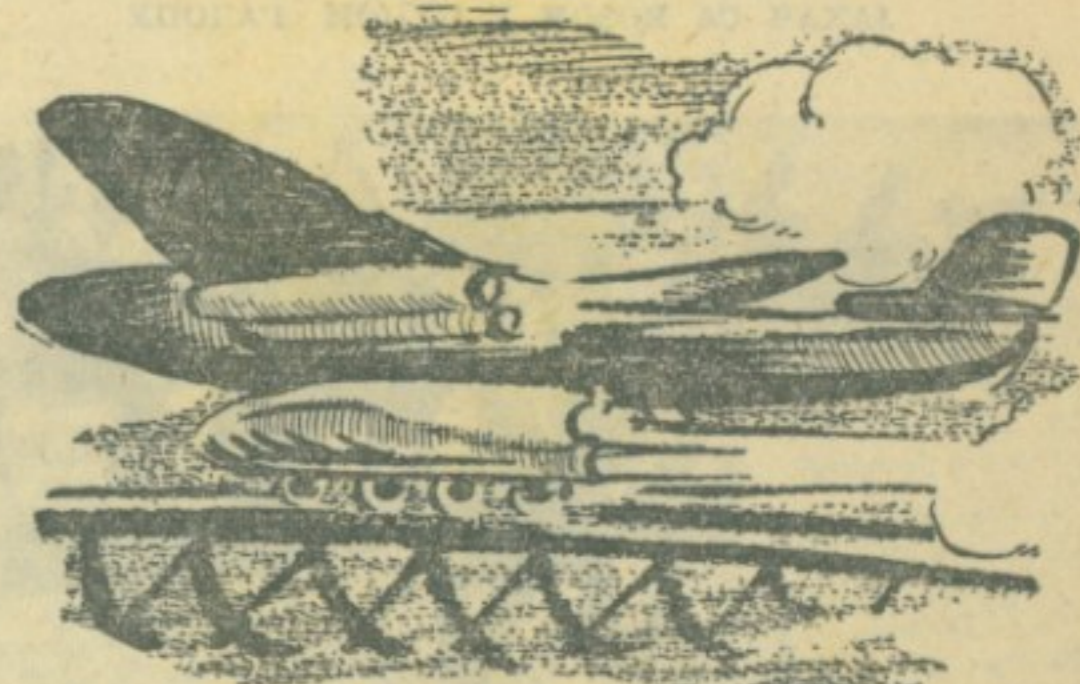
Умро је 27. септембра 1932, пре 30 година, и његови другови комунисти скромно су га сахрањили на гробљу у Сен Денију.

ВОДА — ПОКРЕТАЧКА СНАГА РАКЕТА

Конструктори су се недавно заинтересовали за идеју покренути још пре 300 година: ракету у којој би као „гориво“ била употребљена — кључала вода. Идеја је пала на памет Холендеру Грајвејду још 1721. године, а 1924. ракету је патентирао Енглец Перкинс. Међутим, она тада није нашла практичну примену.

У настојању да се смање издаци око горива на-

кета за избацивање, која би вршила улогу катапулта. Авион би се подизао у ваздух на много краћој путањи. Овај метод се већ примењује при узлетању војних авиона, али га је потребно искористити и на аеродромима тешких путничких авиона. Велики реaktivни авиони после првог километра рулања имају брзину 20 метара у секунди. Помоћу ракета за стартовање брзина на о-

учници су дошли на помисао да се загрејана вода искористи као погонски материјал. Принцип овакве ракете је, веома једноставан. Главни њен елемент је котло високе отпорности, у коме се вода може загрејати на 260° Ц. Пошто је тачка кључања воде надмашена, притисак у котлу се повећава до 50 атмосфера. У тренутку отварања вентила, мешавина паре и воде избија на поље брзином од 50 метара у секунди. А то је већ наизвучна брзина.

На аеродрому би се морала саградити писта дуга око један километар. Пешинама би се кретала ра-

вом делу писте порасла би до 20 метара у секунди.

Епоха реактивне технике повећала је значај воде. Њена примена у својству горива безопаснија је од хемијских једињења, а сем тога вредност једне „тоне-секунде“ смањује се најмање за хиљаду пута. С друге стране, вода има веома велику способност акумулирања енергије. У атомским реакторима понекад настаје потреба да се дође до велике количине енергије (на пример 100 хиљада киловата) у току кратког времена. У том случају помажу контејнери са кључалом водом.

ДА ДЕТИЊСТВО ДУЖЕ ТРАЈЕ

Деца манекени и фото-модели често издржавају читаву породицу иако су њихови родитељи способни за рад

У америчкој савезној држави Њујорку расправља се ових дана о једном закону упереном против мајки које по сваку цену желе да на рачун своје деце постану познате и против очева за које се не може рећи да воле рад. Наиме, од 1. октобра ове године деца више неће смети да као манекени и фото-модели зарађују велике суме новца и да тако у ствари раде за читаву породицу. Амерички психолози слажу се у мишљењу да у већини случајева родитељи не нагоне децу на овакве послове искључиво ради новца. Већином је за ово кривац мајка која преко своје деце жели да оствари сопствене неиспуњене снове о успеху и слави.

Међутим, не треба потцењивати ни улогу новца који мали манекени и модели зарађују. За многе породице најмлађи члан често је прави „златни рудник“ и једини извор прихода, тако да родитељи не морају баш ништа да раде.

Према процени стручњака само у Њујорку има око 1.000 деце модела, а да и не говоримо о великом броју родитеља који само чекају да се њиховој деци укаже прилика за једно такво запошлење. Али, од 1. октобра, како је закон ступио на снагу, родитељи ће морати да добију нарочито одобрење за сваки радни час свог детета.

У појединим случајевима деца најистакнутији манекени, која већ имају славу прве „звезде“, зарађивала су и по 200.000 долара годишње. Телевизијске компаније плаћају дневно око 100 долара родитељима деце која учествују у програмима, док де-

ца фото-модели зарађују „само“ 60 до 100 долара на час. Разуме се да у таквим случајевима очевима и не пада на ум да раде: терет издржавања породице они су потпуно пребацили на децу леђа.

Психолози највише критикују мајке жељне славе. Без њих, отворено признају неке фото-агенције, уопште се не би могла добити деца-модел. Такве мајке иду од бирова до бирова, од једног агента до другог, од атељеа до атељеа све док за своје деце не нађу врата кроз која ће ући у „заносни свет моде и филма“. Шеф једне велике њујоршке фото-агенције испричао је о случају једне мајке која се свима и свуда

хвалила како је њено дете као фотографски модел толико запослено „да је ове године једва и завирило у школу“. Друга једна мајка нашла је овакво извињење за своју неутољиву жељу да јој, кад она већ није успела, бар дете буде славно: „Наш мали сусреће на телевизији веома пристојне другове и учи се лепом понашању“.

У ствари, утврђено је да многа таква деца морају да раде као модели или телевизијске „звезде“ од 9 до 18 часова дневно. Тако дуго радно време, под заслепујућим лампама и рефлекторима, представља за дете страховит телесни и психички напор и не може остати без штетних последица. Због

тога се за нови закон залажу многи њујоршки лекари.

Амерички психолог Меј Сол каже: „Дете које ради као манекен чини за своје године нешто потпуно неприродно. У суштини оно тиме испуњава неостварене жеље својих родитеља, нарочито мајке. Неисправно је па чак и непоштено од родитеља да од своје деце праве филијале својих неиспуњених жеља“.

Редовна је појава да мајке ове деце праве од себе исто толико „неопходне“ личности као што су и мале звезде. Оне организују интервјуе, воде рачуна о гардероби и увек су присутне да би „помогле“ кад режисер или сниматељ захтева од детета неку одређену позу.

Свему томе дошао је крај. Од 1. октобра родитељи морају за свако појединачно појављивање своје деце пред јавношћу да траже дозволу од власти. Психолози и лекари се надају да ће на овај начин детињство многе деце трајати онoliko колико је то природа одредила.

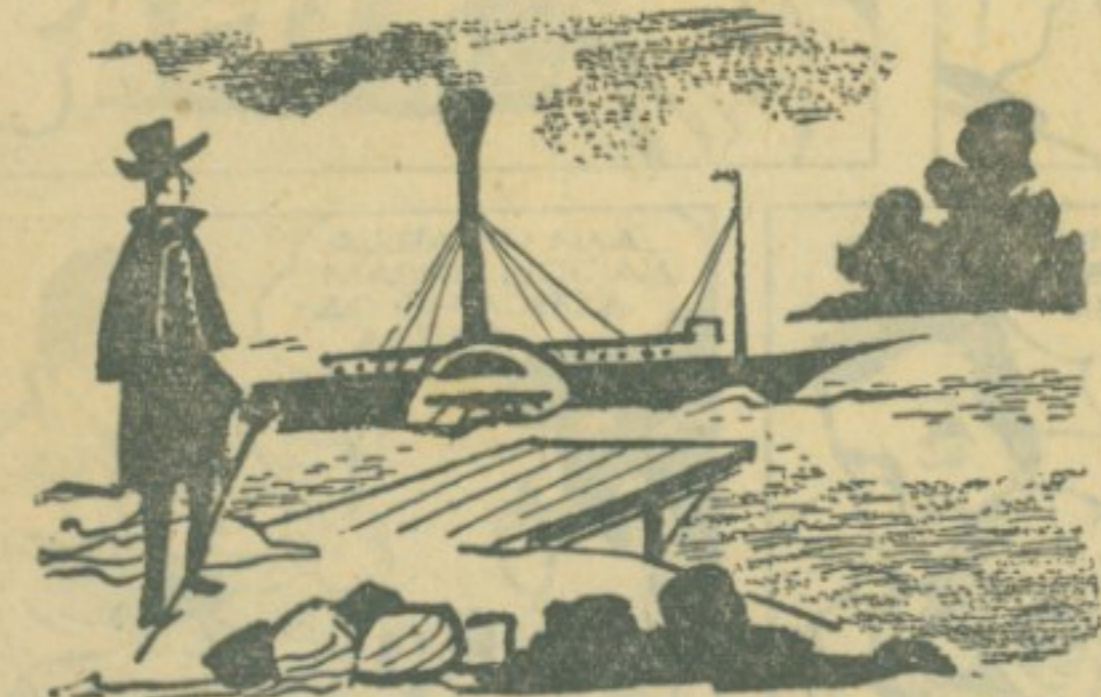
ЗА ДЕЦУ МАЊУ ОД ЈЕДНОГ МЕТРА

„Деца преко једног метра висине плаћају пуну цену“ стоји на једној табли у паробродској агенцији која врши превоз путника на релацији Понте Сабоне — Венеција. То није никаква пароло, него контрола која се у просторијама агенције стриктно спроводи да би се установила стварна висина младих путника.

ФУЛТОНОВА «ЛУДАЧКА ФАНТАЗИЈА»

Роберт Фултон је био сликар. Уосавршавајући се у Енглеској у вештини цртања, он се заинтересовао за нови проналазак — пару као погонско средство за бродове и занемарио сликарство. Овај уметник је имао склоност ка проналазцима, па је чак пројектовао — подморницу. Године 1802. он је у Фран-

цуској саградио пароброд, Халзон, ради забаве на али је машина заједно са дном брода пропала на дно Сене. Фултон није кловнуо, извадио је машину из воде и саградио нови

Халзон, ради забаве на али је машина заједно са дном брода пропала на дно Сене. Фултон није кловнуо, извадио је машину из воде и саградио нови

Халзон, ради забаве на али је машина заједно са дном брода пропала на дно Сене. Фултон није кловнуо, извадио је машину из воде и саградио нови

Бајрон и његов поклон

Мала посуда, sottocoppa, која годинама већ стоји у витрини поред осталих драгоцености цркве у Прчању у Боки, не би при-

влачила пажњу ни својим обликом ни скупоценошћу а није некада падала лично Лорду Бајрону. Пре свега

њена намена је необична — служила је као подлога за боце вина. Начињена од сребра са дном од дрвета у концентричним рељефним круговима, мало бокаста, као повећа пепељара, по рубу је на неколико места украшена гроздовима и виновим лишћем.

Лорд Бајрон није био никада у Боки мада се прича да је боравио у Трстеном у дворцу Гоце и да је био заљубљен у једну од властелинових кћери. Али то је само прича а истина је да је у Венецији познавао Маргарету Флорио, кћер једне угледне капетанске породице са Прчања и да се са њом виђао. Једног дана, пола сата после његове посете, кажу, девојка се бачила у Канал Гранде. Иако је била спасена Бајрон је после овога напустио Венецију а неки сматрају да су болни стихови на почетку његове поеме: „Лутања младог Харолда“ посвећени том догађају.

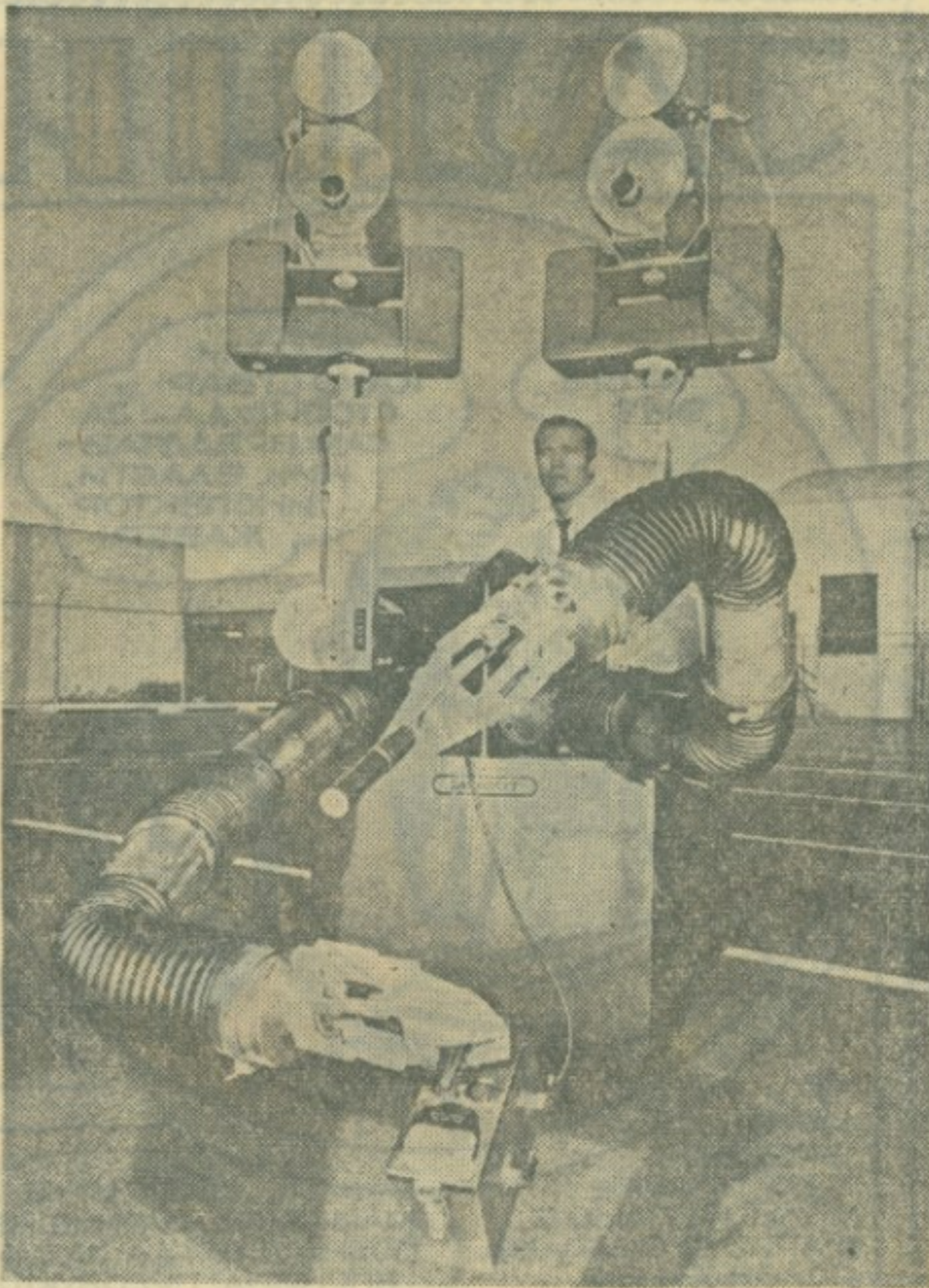
Историја мале посуде је везана са породицом Флорио али на други начин. Бајрон је приликом једне гозбе поклатио ту посуду поморском официру Беру чији је син био организатор аустријске ратне морнарице и у рангу адмирала учествовао 1866. у поморској бици против Италијана под Висом. Његов колега у борби био је контраадмирал Марко Еуген Флорио са Прчања. Пријатељство се продужило и у миру и Флорио је посетио свог ратног друга у Енглеској. Можда као сећање на догађај у Каналу Гранде или у име захвалности за велику помоћ наших помораца у борби под Висом, Бер је даровао Флорију малу посуду и она је тако dospela на Прчањ. Да би као реткост била сачувана, удовица Марка Флорија је сотокопу поклонила 1913. године цркви у којој се и сада налази.

Један више

Један продавац новина викао је улици:
— Велика превара, тридесет жртава!
Неки пролазник купи новине и пошто прочита наслов зачуди се:

— Али, овде се не говори ни о каквој превари!
Тог момента примети како се продавац удаљава и виче:
— Велика превара, тридесет и једна жртва!

АМЕРИЧКИ РОБОТ ОЧИМА (ТЕЛЕВИЗИЈСКИМ КАМЕРАМА) И ДУГАЧКИМ ПИПЦИМА-РУКАМА, НАОРУЖАН ГАЛГЕРОВИМ БРОЈАЧИМА, ЗАМЕНЈУЈЕ ЧОВЕКА СВЕГДА ГДЕ ОН НЕ СМЕ ДА РАДИ ЗБОГ РАДИОАКТИВНОСТИ

ЗАШТО РОБОТИ ДОБИЈАЈУ ЉУДСКЕ ОБЛИКЕ?

Човек је од давнина тежио да аутомати и разне машине постану његова слика и прилика. Први покретни кипови у историји технике — статуе египатских и грчких божанстава — носили су као и велики сагови у доба ренесансе и ремек-дела аутоматизма у 18. веку, изразити печат човека. Ова жеља да свему да свој лик и облик довела је у литератури научне фантастике до стварања једног новог мита о „злим роботима“ који ће као чаробњак ученик овладати људима.

Наравно да не постоји никаква опасност да роботи промене „худ“ јер је и немају. Маколико савршени били они ће увек остати слепи и

послушни човекови помоћници.

Па ипак, чак и најновији, сложени роботи огромних димензија, добијају као по неком правилу изглед и стас човека, његове удове па чак и чула као што су очи. Разлог је вероватно у томе што су они принуђени да раде под истим условима и за остварење приближно и тих циљева као и човек.

Од савремених робота се захтева да обављају разне дужности и врше сложене покрете у којима се здружују

снага и прецизност. Често човек пожели да има дуже удове нарочито кад ради на моторима атомских авиона, лабораторији или под земљом где је дошло до радиоактивних загађења. Пошто су људски удови и органи изванредно погодни за послове које обављају, научници и техничари који конструишу роботе нису могли наћи ништа савршеније од њих и зато их подражавају. Челична рука компаније Ценерал електрик која споља нема велике сличности са човечјом руком урађена је потпуно по узору на њу, само је мало дужа, и у стању је да обави најделикатније послове за које се обично користе прсти. Она се

употребљава за рад са опасним радиоактивним супстанцама.

Уместо ногу роботи најчешће добијају точкове који су за кретање по равном тлу погоднији. Руке са зглобовима и многим хваталкама су обично у висини рамена као код људи али могу да се знатно дуже издуже. Човекове руке су ремек-дело прецизности и зато подражавање мора да буде апсолутно верно.

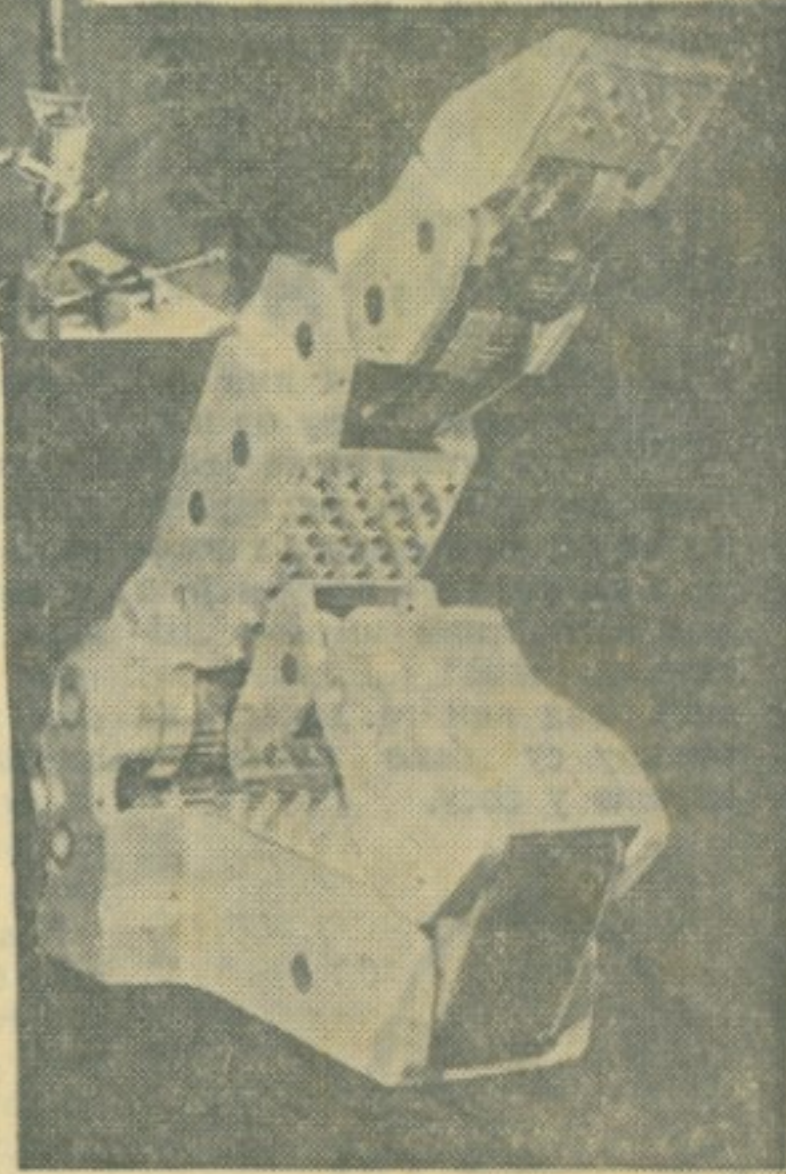
Међутим, да би се управљало неким сложенијим послом, неопходно је видети. Због овога и роботи добијају „очи“: две телевизијске камере снабдеване сочивима као код људи. Очи се морају налазити изнад руку робота да би виделе њихово радно поље. Зато су творци робота и ту били принуђени да подражавају човека.

Стари аутомати који су споља необично личили на човека у ствари нису имали ништа заједничко са људским организмом. Данашњи, чији је циљ искључиво ефикасност иако по спољашности не личе много на човека имају потпуно верну организацију његовог организма.

Још стари аутомати личили су спољашњошћу на човека

РОБОТ ЈЕ НАЈСАВЕСНИЈИ И НАЈВРЕДНИЈИ РАДНИК. ОН САМ НАДЗИРАВА СВОЈ ПОСАО И НИШТА НЕ МОЖЕ ДА МУ СКРЕНЕ ПАЖЊУ (горе); ОВА МЕХАНИЧКА РУКА У СТАЊУ ЈЕ ДА ОБАВИ РАЗНЕ ПОСЛОВЕ СА ИСТО ТОЛИКО ПРЕЦИЗНОСТИ КАО И ПРСТИ (доле)

Можемо ли да не старимо?

У свим културно развијеним земљама просечан човечји живот је продужио па је зато и све већи број старијих особа. То представља важан економски, друштвени и медицински проблем. У неким земљама је он врло значајан. У Немачкој су 1941. на једну особу од 65 година долазиле три особе од 30 година. Данас је услед рата, ма њег броја рађања, исељавања, преране смрти младих особа које болују од такозване болести пословних људи — у Немачкој број оних изнад 65 година исти као и број деце од 5 до 15 година.

Да би објаснио узрок старења као и утицаје који убрзавају овај физиолошки процес, један немачки професор је сабрао податке добијене од 900 особа између 80—95 година. Пре свега, утврдио је да је број жена које доживе 80 година већи од броја мушкараца. Затим да 90 одсто особа које зају у дубоку старост припада породицама у којој се дуго живи и по правилу не болује од тешких болести. Ово потврђује већ познату чињеницу да је дуг живот донекле наследан: има породица у којима безмало сви чланови доживе дубоку старост.

Значајно је да 65 одсто особа од 80—95 година, изјављују да су увек умерено живеле, чак да су у младости често гладовале. Иова чињеница одговара налазима савремене медицине и подацима који говоре да мршаве особе живе дуже од гојазних. По статистички немачког професора 80 одсто особа које су до-

живеле дубоку старост биле су увек мршаве, а сви мушкарци су свакодневно пили умерено, мада се из података не види баш колика је та „умерена количина“.

ред тога 40 одсто њих су били и „умерени пушачи“. У младим годинама 65 одсто жена је имало четири или више рођака.

Од свих анкетираних 81 одсто их је изјавило да су срећни што су доживели толику старост а 30 одсто су рекли да им је највећа жеља да проживе још коју годину. Само 35 одсто ових лица није имало никаквих тегоба, док су се 22,7 одсто жалили на срце, 15,9 одсто на мокраћну бешику, 13,7 на уши, 13,7 на зглобове, 9,6 на очи, 6,9 на главу, 6,8 на плућа и 4,5 одсто на жељуца.

Један од главних узрока

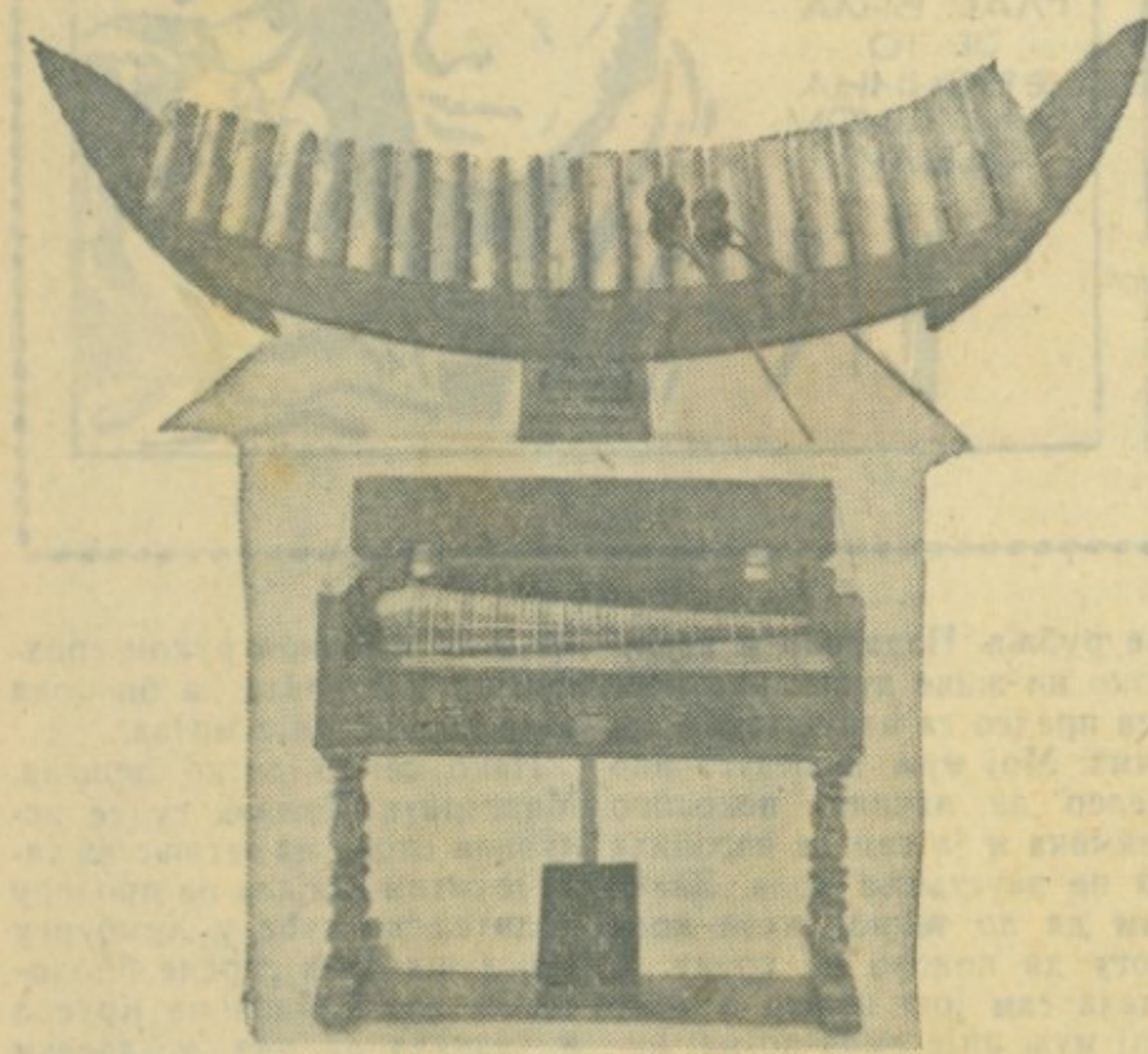
што људи не доживе већу старост — свакако је болест. Може се закључити да после 50 године највише људи болују од срца и крвних судова — 43,5 одсто, од запаљења желуца и слузнице и желудачне гризлице 11,8 одсто, од сипће 10,4, од оболења кичменог стуба 6,5, од малигнух тумора-рака 8 одсто мушкараца и жена.

Немачки професор који је водио ову анкету каже да специфичних старачких болести уопште нема јер се све наведене болести срећу и код младих особа. Али оне се чешће испољавају код старијих просто зато што иако почињу да се развијају у млађим годинама, потребно је да прође извесно време да потпуно избију.

Болести ремете и убрзавају природно старење. Према томе артериосклероза, повишене крвни притисак, малигни тумора и друге болести нису старачке, него обољења која убрзавају старење.

Мада човек данас живи просечно двапут дуже него што је износио просечан човечји век пре сто година, он ипак не живи сувише рано и то „неприродном смрћу“.

Како су болести срца и крвних судова један од главних узрока прераног старења и смртности, треба настојати да се оне спрече. До сада је у том погледу још недовољно учињено, али овај немачки научник препоручује да се здраву што боље обавештавају о свему што може да нашкоди њиховом здрављу — да би на тај начин дуже остали млади.

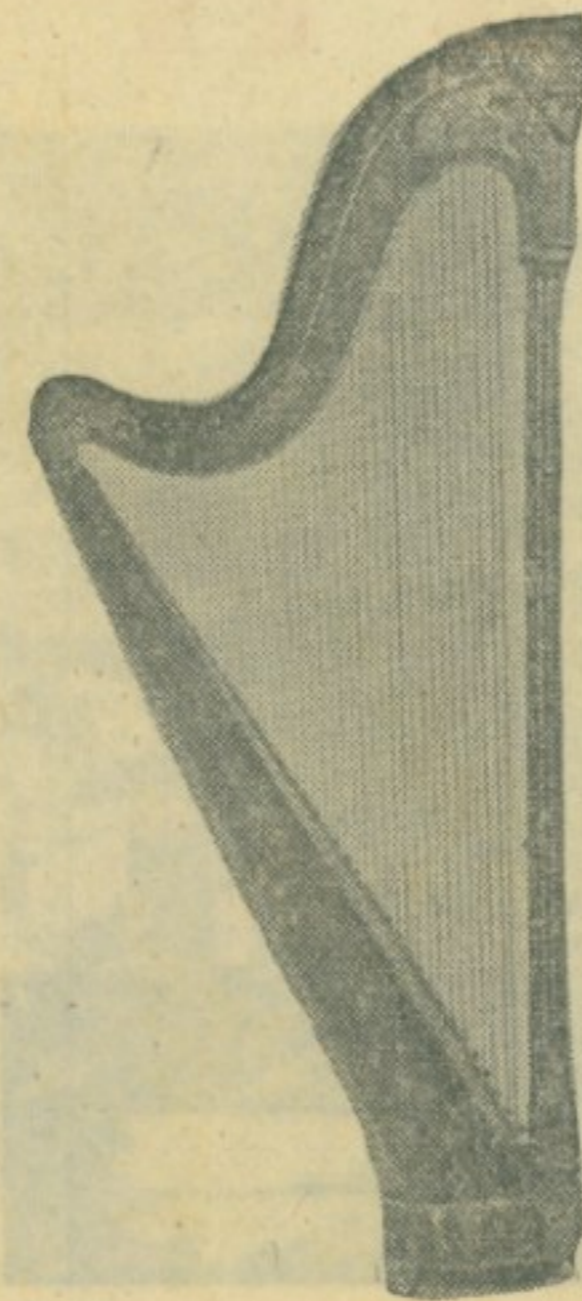
КСИЛОФОН ИЗ СИЈАМА (горе) И ФРАНЧКИ СТАКЛЕНИ КСИЛОФОН КОЈИ ЈЕ НЕКО ВРЕМЕ БИО ВЛАСНИШТВО ФЕРУЧА ВУЗОНИЈА (доле)

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ У МУЗЕЈУ

У Музеју уметничког занатства у Цириху одржава се изложба старих музичких инструмената. Основу чини збирка музичке куће Хуг. Најраскошнији комад ове колекције је француска харфа Ханса Георга Негелија, који је написао и неколико композиција за овај инструмент. Тринаест година млади композитор из Лудерна Шнидер фон Вартензе (1876—1868) волео је да свира на стакленом ксилофону који се такође налази у збирци Хуг. „Златни

век“ овог инструмента протезао се од преткласике до ране романтике а био је омиљен нарочито у Немачкој. Звук се производи на тај начин што се повлашеним прстима прелазило преко стаклених звона која су се окретала на својим осовинама, хоризонтално поређана по једној плочи.

Шнидер се сматра последњим познатим виртуозом на стакленом ксилофону. Његово свирање заинтересовало је и после осталих и швајцарског

ХАРФА ОД ЖАН-АНРИ НАДЕРМАНА, ПАРИЗ 1800.

РЕДАК ЖОНГЛЕР

Варијетски програми морају бити добро смишљени да би били примамљиви. Недавно је у Хамбургу праву сензацију изазвао жонглер Михаел који је без по муке држао петнаест шољица на глави.

ТЕХНИКА СВЕ ВИШЕ...

Техника све више замењује руке човека. Један инжењер у Базелу конструисао је „перфектног центлмена“, који одговара на питања, пружа упаљач и шта више игра самбу.

ПСС-СТ, ДРЖАВНА ТАЈНА

Државних тајни има различитих. Једну од њих неће открити на јеловнику аустријских ресторана. Ко ће се, на пример, уздржати а да себи не поручи јело под загонетним именом „Штатсгехајмис“ („Државна тајна“). Кад вам га донесу, на тањир су само прозачне виршле у сосу.

у Флашингу америчка влада је дознала да је Совјетски Савез саградио павиљон 3 метра виши од америчког. У овој компликованој ситуацији нечија глава је ипак сачувала присуство духа. Њој је пала на памет сјајна замисао: у језеро пред улазом у амерички павиљон постављена су два циновска јарбола и на њима америчке заставе. Тако је и учињено.

Беле америчке звезде нашле су се метар изнад крова совјетског павиљона. Међутим, совјетски павиљон тада се још градио и на његовој фасади је тек требало поставити скулптуру-статуу радника, која симболише прву државу радника у свету. Када је скулптура постављена, Америку је поново захватило узбуђење: радникова глава показала се вишом од америчких застава.

После многих бесаних ноћи, најзад је пронађено спасоносно решење: поставити заставу САД на изложбеној падобранској кули, како би се она уздигла још за три метра. Брижљиво је проверена висина најпрецизнијим апаратима за мерење и пред улазом у амерички павиљон ускоро су се нашли тасвим високо постављени јарболи и на њима заставе.

Светска изложба, наравно, треба да допринесе, пре свега, бољем међусобном разумевању народа и змаља, али у ово изванредно време није за одбацавање ни висина.

Али има и необичнијих државних тајни. Са једном од ових могуће је упознати се управо ових дана у САД. Године 1964. у Њујорку треба да се отвори Светска изложба. Припреме за ову изложбу чувају се у најстрожој тајности. Крију се имена архитеката, који пројектују амерички павиљон, а поготову појединости грађевине. да друге државе не би направиле нешто боље и лепше.

Године 1939. у време закључења радова на изложби

ЈАДНИЦИ

ПО РОМАНУ ВИКТОРА ИГОА

КО СТЕ ВИ?

ВИДИМ, КАКО СТВАР СТОЈИ... ДА... ЈА САМ ПРЕДАВНИК ВЛАСТИ, ИНСПЕКТОР ЖАВЕР!

ЗАШТО МЕ ОДМАХ НЕ СТРЕЛАТЕ?

ШТЕДИМО БАРУТ! СТРЕЛАЌЕМО ТЕ 10 МИНУТА ПРЕ НО ШТО БАРИКАДА БУДЕ ЗАУЗЕТА!

ДАЈТЕ МИ ЊЕГОВУ ГУШКУ!

У ИСТО ВРЕМЕ, У ВРТУ КУКЕ У УЛИЦИ ПЛИМЕ, МАРИЈУС ОЦАЖАВА ОСЛОЊЕН НА ОГРАДУ

ГОСПОДИНЕ МАРИЈУСЕ... ЗАР МЕ НЕ ПОЗНАЈЕТЕ? ДА, ЈА САМ, ЕПОНИНА! ПРЕОБУКЛА САМ СЕ КАО ДЕЧАК... ВАШИ ПРИЈАТЕљи ВАС ОЧЕКУЈУ!

ОТПУТОВАЛА! ОНА ЈЕ ОТПУТОВАЛА! УМРЕКУ!

ПРЕДАЈТЕ СЕ! ВАШ ОТПОР ЈЕ УЗАМДАН!

ЖИВЕЛА РЕПУБЛИКА!

НАЗАД! ПУЦАЈУ У БУРЕ БАРУТА!

НАЈЕДНОМ, У ПОСЛЕДЊЕМ ЧАСУ, КАДА ЈЕ ИЗГЛЕДАЛО ДА ЋЕ БАРИКАДА БИТИ ЗАУЗЕТА, СТИГАО ЈЕ МАРИЈУС

БАРИКАДА ЈЕ БИЛА ОСЛОБОЂЕНА. СВИ СУ ОКУПИЛИ ОКО МАРИЈУСА, КИЧУЊИ ЊЕГОВОЈ ХРАБРОСТИ! АЛИ, МАРИЈУС ЈЕ МИСЛИО НА ПЛАДЕ ДРУГОВЕ, НА РАЊЕ НИКЕ... ИЗ МИСЛИ ТА ЈЕ ПРЕНУО ЈЕДАН СЛАБ ГЛАС. БИЛА ЈЕ ТО ЕПОНИНА У МУШКОМ ОДЕЛУ.

НИЈЕ ТО НИШТА... УМРЕКУ... ВИДЕЛА САМ КАД СУ НА ВАС НИШАНИЛИ... СТАЛА САМ ИСПРЕД ВАС... ИМАМ У ШЕПУ ЈЕДНО ПИСМО ЗА ВАС... ОД ЈУЧЕ... НИ САМ ХТЕЛА ДА ВАМ ТА ДАМ... ОБЕЋАЈТЕ ДА ЋЕТЕ МЕ ПОУЧИТИ... У ЧЕЛО... КАД УМРЕМ!

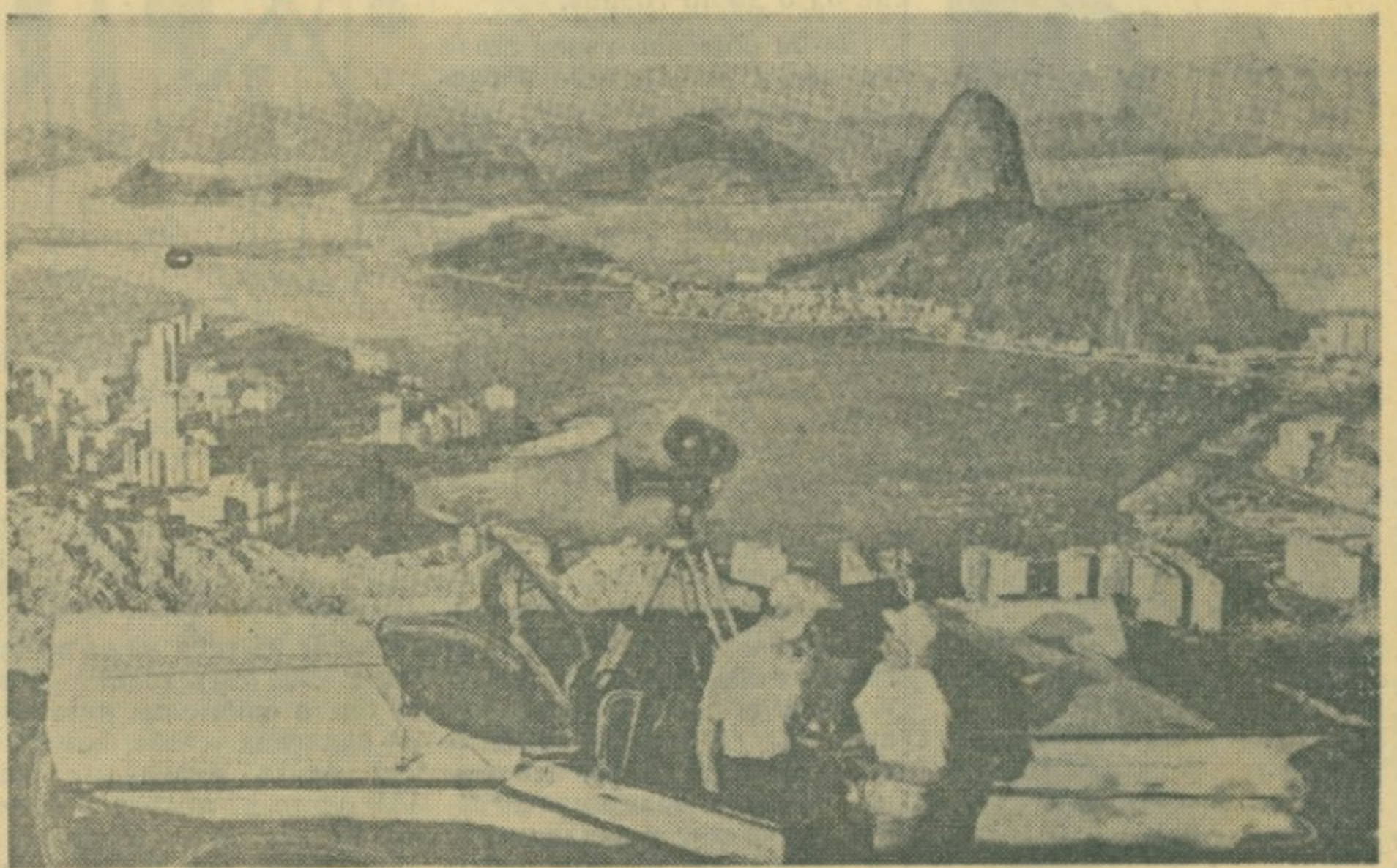
„Пут снова II“

Када је „усамљеник Филма“ Ханс Домник 1958. године приказао своју „Улицу снова“ која је доживела светски успех под насловом „Од Аљаске до Мексика“ изјавио је „Наставиће се“. И одржао је реч — ускоро ће нам приказати „Улицу снова II“ (од Каракаса до Огњене земље). Овом „возачу“ путевима снова његова жена Маргарит помаже на опасним авантуристичким путовањима.

Када човек види ову жену не би веровао да је прешла 100.000 километара дуг филмски пут и упознала и савлада све подмуклости прашуме, пустиње и степе.

„Пут снова I“ водио је од ледених пустиња Аљаске до тропски топлот Мексика а „Пут снова II“ полази од Венецуеле и иде до Огњене земље па даље на север до Бразила.

— Никад нећу заборавити онај ужарени летњи дан када смо путовали за чилеанску луку Антофагосте — прича она. — Око 30 километара возила сам се нормално а онда је почело претурање по путу избразданом као даска за пра-

БРАЧНИ ПАР ДОМНИК, СА СВОЈИМ „КОЛИМА ЗА СНИМАЊЕ“ ПРЕД ЧУВЕНОМ ПАНОРАМОМ У РИЈУ

ње рубља. Надалеко и нашироко ни живе душе: као месечев предео са напуштеним селима. Мој муж је безусловно желео да начини неколико снимака и ја сам га нагонила да не зауставља кола. Знала сам да по таквој жежи кола могу да поцово не крену. А знала сам још нешто о чему мој муж није имао појма: нисмо имали више ни капи воде.

Поред две синемаскоп камере, 20 објектива, ролеја, аптека, радионице, они носе увек са собом и читаво покућство.

— Коралне змије (elaps corallinus) су нарочито подле, прича она, али ни издалека та ко опасне као на пример медведи на Аљасци које смо снимали док смо ловили лососе. Ако такво једно чудовиште од 2—3 метра стане пред човека преостаје му само једно: ни гласка, иначе је готов за неколико секунди.

Када је једном у најусамљенијем крају Перуа возила кола кроз пешчану пустињу и запала у дубоку рупу у песку, два лешинара су је убрзо приметили и почела да круже над њом. Спасла се само ти-

ме што је једном руком грозничаво млатарала да би покавала да још није мртва.

Иако се то ретко дешава, Маргарити Домник су се испунили снови из детињства када је сатим стајала на прозору родитељске куће у Хамбургу и ослушкивала сирене бродова, читала Робинзона Крусоеа и чезнула да оде у далеки свет.

Учила је певање и глуму. Неколико филмских улога су је само извеле на пут на коме је срела Домника и у заједници с њим остварила своје замисли.

ГОРЕ ОД БОЛЕСТИ

Један мртв или један рањен свака три минута на путевима — биланс је француске компаније за осигурање. Већа опасност прети деци од саобраћајних несрећа него од разних болести, јер на друмевима страда 37,5 одсто деце од 5—9 година и 50,5 одсто од 15 до 19 година док инфективне болести проузрокују смртност код одговорног узраста деце само за 7,6 одсто и 4,1 одсто.

Сигурно оружје против заразних болести. После Пастера и Флеминга, један генијални лекар ће спасти милионе људских живота

ИНТЕРФЕРОН

Васионски брод летео је брзином од 8 километара у секунди ка Марсу. Настала је паника: четири космонаута добила су неку вирусну болест а три остала су била у коми.

Дежурни биолог на ракети одлучио је да изврши један смео опит. Болесницима је убризгао неки мистериозни лек. И догодило се право чудо: инфекција је заустављена, температура пала, болесници су спасени.

Америка је први пут чула да се говори о интерферону, чудотворној вакцини XX века, апсолутном оружју против вирусних болести, не из неког научног часописа већ из стрипова о Флашу Гордону, америчком хероју у васиону.

Читаоци Гордонових подвига мислили су да је интерферон нека измишљена реч и да је све ово само дело маште. Али, у Енглеској живи један научник који верује да ће све ово да се оствари.

Омањ човек четрдесетих година, Шкотланђанин грураве косе, високог чела и са-

наличких очију живи у швајцарској кући са црвеном опеком у предграђу Лондона. Сваке вечери се враћа породици, бежи из главног града по завршеном послу. Са својом женом Сузаном, психоаналитичарем дискутује о психологији и филозофији.

Зове се Алик Исак, доктор је медицине и биолог, иначе директор лабораторије Националног института за медицинска истраживања. Ове године може да добије Нобелову награду пошто је открио интерферон, универзалну вакцину која ће заштитити човечанство од свих вирус-

запазио оно што стотину других научника нису: како инфизирана хелија једним вирусом може да спречи напад других. Утврдио је да та хелија ствара неку активну супстанцу. Успео је да је изолује: и тако је откривен интерферон.

Али доктор Исак није остао на томе: савесно је вршио опите на животињама. Калемпо је вирус грипа мишевима, повећавао је концентрацију интерферона у њиховим плућима, гледао како неки подлежу запаљењу док други одолевају. Запазио је да интерферон одмах

них обољења — од најбаналнијих као што су кијавица и грип до најопаснијих као што су велике богиње, жута грозница, запаљење мозга, дечја парализа, па чак и неки лакши случајеви рака.

Стратегија против вируса

Невидљиви голим оком, вируси су инфективни проузроковачи које не треба мешати са микробима који су просечно десет хиљада пута већи. Вирусе мере милионитим делом милиметра, односно микронима. Да бисмо имали представу колико су мали: један милимикрон према метру односи се као 3 секунде према једном столећу!

Разлика између микроба и вируса није само у величини. Ма колико једноставни, микроби су организми релативно независни: они могу да расту, да се умножавају изван хелија које заразе. А вируси зависе само од организма који им даје гостопријемство. То су „паразити“, бића која могу да живе једино на рачун хелија у које продиру и разарају их.

Обољење од неке заразне болести је права агресија, оружани сукоб између здравих хелија и невидљивог непријатеља. Кад су нападачи микроби долази до битке прса у прса: микроби се боре са здравим хелијама. За борбу против њих, медицина располаже „тешком артиљеријом“: антибиотикима. Вируси су подмуклији непријатељи: нападају позадину непријатеља, пљачкају резерве и проузрокују неред, и тако себи обезбеђују победу. Дакле, као што су тешки топови немоћни против гериле антибиотици су неефикасни против вируса.

До данас једини начин борбе против њих је у томе да се организму унутарња одбрана, да се организам заштити против разарања, да постане имун. Зато се прибегава вакцинама, које дуже или краће спасавају организам од вирусног напада. Ова стратегија имала је успеха код беснила, жуте грознице и дечје парализе. Али она има и своје границе: има толико различитих вируса да је немогуће усавршити вакцине за све њих; а затим вакцине су неефикасне кад већ избије болест.

Одавно је већ запажено да ако два или више различитих вируса продрну у организам, на пример грипа и жуте грознице, појави се ипак само једна болест. По правилу, победи онај вирус који први уђе у организам и обезбуржава другог нападача.

Вакцина примљена преко уста изазива лаку цревну реакцију а то је доказ да је деловала. После многих истраживања откривено је да у древима малих Мексиканаца који теже оболевају од дечје парализе постоји већ други вирус, „ентеровирус“, различит од полио-вируса, и потишћује га.

Преране наде

Биолози су одмах поверовали да ће се зауставити све вирусне инфекције ако се у организам унесе неки безопасан вирус који би га штитио од напада опасних. Али истраживања нису успела све до појаве доктора Алика Исака. Он је пре две године

ступа у дејство против инфекције, у бронхијама и плућима, док су се антитела која су одолевала болести, појављивала после недељу дана да леко од места догађаја — у крви. Другим речима, ако се интерферон употреби као лек, он дејствује одмах и не треба му прилагођавање као антителима. Продубљујући своја испитивања, доктор Исак је доказао да кад интерферон ступи у дејство против вируса грипа није нимало хемијски друкчији него кад дејствује против вируса великих богиња или жуте грознице. Према томе, може се употребити против ма ког вирусног обољења.

Људи-заморчићи

После великог броја успешних опита на зечевима, доктор Исак је затражио од свог покровитеља, старог професора Андреаса, специјалитета за вирус грипа, овлашћење да врши опите на људима. Одушевљен Исаковим истраживањима, професор Андреас се лично обратио енглеској телевизији и потражио добровољце. Међу стотинама кандидата који су се јавили, задржали су само 38 људи-заморчића који никад нису били вакцинисани против великих богиња. У леву руку су добили вакцину као и обично засеком; у десну, пре вакцинације, дата им је инјекција интерферона добијена од мајмунових бубрежних хелија. Требало је да се вакцина у леву руку прими и на кожи појави мања или већа бубуљица. Ако вакцина дата у десну руку не успе то доказује да је напад вируса великих богиња потиснут од стране интерферона.

Ноћ уочи резултата опита, Алик Исак је целу пробао као и Пастор кад је ишчекивао реакцију серума који је дао Алзашанину Жозефу Мајстеру кога је ујео бесан пас. У одређено време сви истраживачи биолошке лабораторије су били присутни: неми и напетих живаца, а 38 добровољаца су чекали. На левој руци вакцина се свима примила; на десној руци која је глатка, негакнута: интерферон се примио и победио напад вируса великих богиња.

Мајмуни дају интерферон

Пре свега, Исак је доказао да је интерферон душа отпора у нападу вируса, и да га одмах зауставља.

Када су се ове године у Европи појавиле велике богиње пренете из Пакистана и из Индије, епидемија је могла тренутно да буде заустављена да је било довољно интерферона. Било је потребно да се да само инјекција свим путницима у авиону, и онда не би било потребно да се врши масовно пелцовање.

— Да би се употребио интерферон у великим размерама — каже доктор Исак — потребан је велики број мајмуњских хелија за израду интерферона. Ово ће свакако бити савладано кад хемичари почну да израђују у лабораторијама ову јирошну супстанцу. Али је још немогуће предвидети кад ће се то постићи. Тада ће медицина постати апсолутни господар вирусних обољења. Док вакцини треба доста времена да буде ефикасна, интерферон

ће моћи одмах да спречи кијавицу, грип, велике богиње и запаљење мозга. Постоји још једна новина која много обећава: недавни опити у Енглеској и Француској су потврдили да је интерферон препрека и за неке канцерозне вирусе. У кожу младих хрчкова — малих сисара-глодара — убризган је вирус полиома који изазива канцерозне туморе. Они хрчкови који су добили инјекцију интерферона живе и после 200 дана, док су други угинули од рака за непун месец.

Жене у другом стању које добију опште у току прва три месеца трудноће могу да роде ненормалну децу! Утврдило се да оне настају после трећег месеца, доктор Алик Исак дошао је на мисао да то доведе у везу са одсу-

ством или присуством интерферона у ембриону.

За интерферон се знало

Оптити Алика Исака су полазне претпоставке о пореклу и развоју вирусних обољења. Аустралијски биолог Мак Ферлан Бернет каже да се интерферон појавио на бојном пољу заразних болести још после појаве човека на Земљи. Да би одолеле нападима микроба и вируса пре него преко комараца и других инсеката животиње су већ имале механизам антитела. А људи, наши давни преци, живели су у малим заједницама и нису били изложени као ми данас епидемијама. У та далака времена зараза која је долазила од комараца могла се тренутно зауставити антителима која су

струјала у крви. Доцније кад су се људи намножили епидемије су постале масовне јер су се они мешали и преко дисајних органа добијали заразне болести: кијавицу, грип, дечју парализу. Вируси који су били узрок болестима продирали су кроз нос и бронхије, нападали плућа и црева, где је концентрација антитела увек слаба. Присутна у крвном серуму, антитела су била способна да се боре сама против зараза које долазе преко крви.

Прилагођавајући се тактици нових напада, организам је створио неку врсту „гарде“ присутне у сваком тренутку на правом месту, довољно концентрисану да се одмах одупре нападу вируса. Али то увек није довољно. Интерферон убрзава и појачава одбрану.

ПРВИ АРМИРАНИ БЕТОН У БЕОГРАДУ

Зграда Управе фондова, доцније Хипотекарне банке, у којој се данас налази Народни музеј на Тргу Републике — подигнута је 1902. године. На истом месту постојала је пре тога дуги низ година кафана „Дарданели“, — познато састајалиште глумца, новинара, књижевника и уметника.

Земљиште за фундације ове зграде било је врло незгодно, јер се у близини налазила Стамбол-капија, те је остао велики број засутих бунара, рупа и разних јама. Како се у

то време још није примењивао армирани бетон, архитекти су употребили гвоздене греде у бетону, набијени бетон и хрстове шипове.

Први пут је на овој згради израђен штрек-метал између гвоздених греда од 10 см, и то се може сматрати као претеча армираног бетона код нас. А први, модерни армирани бетон први пут је употребљен у Београду у раздобљу од 1905—1907. када је зидана зграда Београдске задруге на углу Херцеговачке и Травничке улице (на Сави) где је данас Геолошки музеј НР Србије. Зграда је већим делом подигнута на старом насипу, и како је земљиште било подводно, фундације многих зидова извршено је на армираном бетону. Пошто у Београду није тада било округлог гвожђа какво се употребљава за конструкције од армираног бетона, послужило је гвожђе за стеге.

У то време армирани бетон је био новина и у

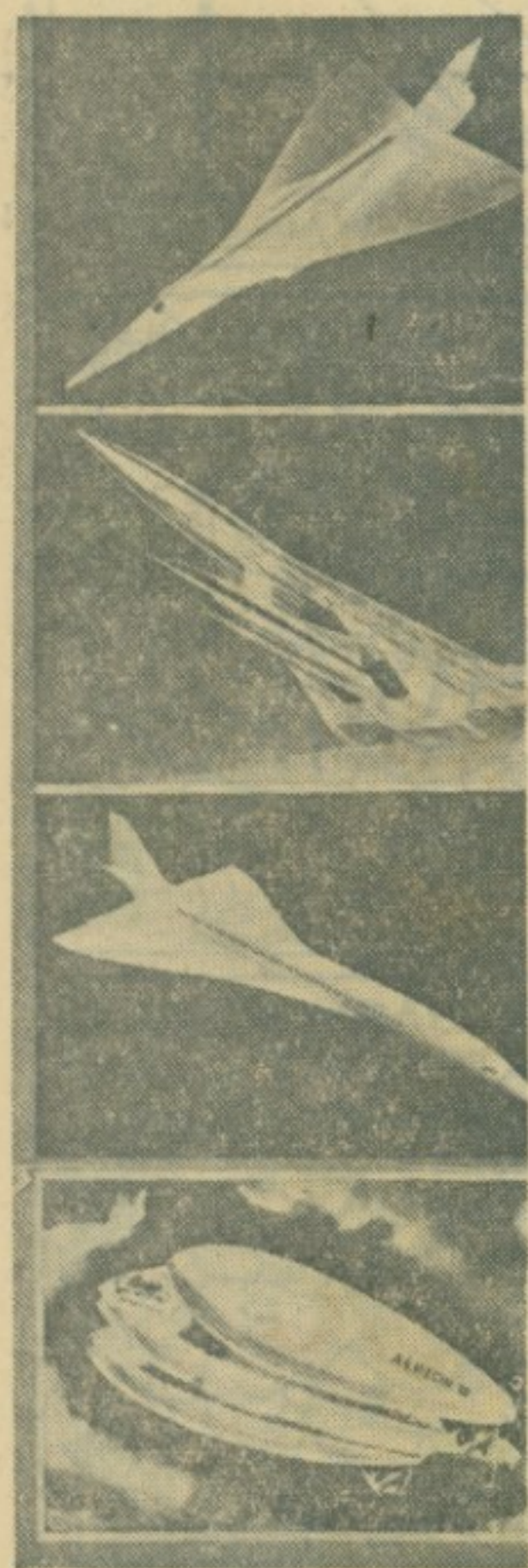
грађевинарству Европе. За бетон који су пронашли Французи знало се још у првој половини 19. века, али је армирани бетон (са гвожђем и челиком) творевина доцнијег времена у већем обиму почео да се примењује тек почетком овог столећа.

И ОКО ЗЕМЉЕ...

Научници кажу да ће човек бити у могућности да постави око Земље „Сатурнов“ прстен који ће се састојати од сјајне метал-

не прашине. Пресијавање тих честица и одбијање зракова од њих даваће сталну светлост.

ВРАЋАЈУ ЛИ СЕ СТАРИ ТИПОВИ АВИОНА?

На недавно одржаном митингу у Фарнбороу приказани су последњи модели француске и енглеске авијације: сви они имају силуете авиона будућности, изузев „Аерона III“ (последњи на слици) који је веома сличан „Цепелину“ са почетка овог века. Овај авион намењен за лет на великим раздаљинама може да буде претворен и у теретни авион. Да није можда то линија авиона сутрашњице?

ПОДМОРНИЦА

ПРОТИВ ПОДМОРНИЦЕ

У току другог светског рата водио се један од тежких двобоја на Пацифику: између америчких и јапанских подморница. Не рачунајући минијатурне подморнице са посадом од једног човека или свега неколико људи, какве су Јапаници много користили, прва велика подморница коју су савезничке снаге потопиле 27. јануара 1942 — била је I-173. А последњу је потопила америчка подморница „Спајкфис“ 13. августа 1945. У међувремену су још двадесет три јапанске подморнице постале жртве савезничких подводних оруђа. У исто време Јапаници су потопили пет америчких подморница али се из оскудних података у архивама јапанске морнарице не види које су јапанске подморнице то извеле.

Ево једног од тих догађаја:

Подморница „Батфис“ била је једну велику из Филлипа. Испловила је полако из Перл Харбура 30. децембра 1944. на своје шесто океанско патролирање које је постало епохално у историји подморништва. Пошто се 10. јануара снабдео горивом на Гуауму, капетан Фајф је кренуо ка области која му је била одређена. Предвече 12. јануара угледао је испред себе перископ. Знајући да у борби против подморнице која га чека заробљена у заседи нема излаза, Фајф је наредио да „Батфис“ изврши и промени правац пуном брзином.

Између 13. јануара и 9. фебруара није се десило ништа нарочито. А онда тога дана док је подморница патролирала Бабујанским каналом, јужно од острва Гауигин, официр за радаром је приметно промену на свом инструменту.

Није то био никакав јасан светлели траг на екрану већ само једна приметно осцилирајућа игла и незнатно мењајуће зелене боје на катодној цеви, али се у правилним размацима, као неки сигнал, понављало. Упоредио је то са углом под којим се окретала радарска антена и узбуђен рекао у микрофон причвршћен испод браде:

— Капетан на торањ... капетан на торањ! Капетан Џејк Фајф који је неколико тренутака раније

био прилегао у својој кабини, скочио је и у неколико корака се нашао на командном мосту. Радариста му је показао инструменте и капетан их је пажљиво осмотрио, али се нашао у недоумици. Ово је нешто ново. Шта то може бити? Узбуђен је био до крајњих граница. Да ли се вара? То мора да је јапанска подморница и зато је наредио:

— Узбуна. Сви на борбена места. Спреми торпедо! Звони за узбуну почело је да звони у сваком углу подморнице. Људи су се будили и док су трчали на своја места питали се: Шта је то?

Капетан је, видећи слабе сигнале на радару, дошао до закључка да то настаје због присуства другог радара. Било је познато да су Јапаници у то време већ имали радар, мада слабијег квалитета од савезничких. Да су сигнали долазили са неког брода, макар каквог разарача, били би много јачи а и сам брод би пре тога морао да се покаже на „Батфисовом“ радару. Како су прво били ухваћени сигнали то је могло значити једино да потичу са јединице која је имала ниску силу и била релативно мала али ипак довољно важна да би јој Јапаници дали радар иако их нису имали много. Према свему то је могла бити само подморница.

Фајф је наредио да се радар на „Батфису“ искључи како непријатељ не би могао на исти начин да их открије. Покушао је са првим официром да израчуна бар отприлике, положај где се непријатељска подморница налази, а онда је наредио да се узме курс према њој.

Само повремено је својим радаром проверавао да ли је курс којим су пловили исправан.

Циљ се налазио на курсу 310... брзина 12 чворова. Растојање између две подморнице се смањивало. Капетан је са места напрезао очи не би ли угледао непријатеља. Ако је и Јапанац њих приметио? То је сасвим могућно, У том случају могао би врло лако целу ситуацију да преокрене у своју корист и први испали торпедо. Пошто су ове подморнице пловиле по површини ради лакшег маневрисања и брже пловидбе победиће она која изврши изненадан напад. Ако их Јапанац примети макар и у последњем тренутку може брзо да зарони и почне први борбу.

Фајф нареди да се укључи радар да би се добили тачни подаци о положају непријатеља и одлучи да изврши напад само помоћу њих макар и не видео непријатеља. Би-

могућно је да су сва четири торпедо промашила!

Али, на жалост, то је била апсолутна истина. Нији требало дуго чекати на одговор, због чега. Подаци добијени са сонора показали су да је јапанска подморница повећала брзину на 14 чворова. Да је тај податак добијен само минут или два раније торпедо би је погодила. Овако је настављала да плови не показујући ничим да је приметила присуство америчке подморнице.

Фајф је одлучио да понови напад али је морао да у великом луку постави своју подморницу у нов положај. Решио је да остане на површини уверен да ће га савр-

шенији радар обавестити о свакој промени. „Батфис“ се приближио непријатељској подморници. Мрак као да је био још гушћи, али Фајф је одлучио да се приближи јапанској подморници толико да је може нишанити помоћу оптичких справа.

Када се растојање смањило на једва 1000 метара из мрака се назрела силуета јапанске подморнице I класе. Непријатељ још није био открио „Батфис“ који је јурио ка њему наперених торпедних цеви.

— Торпедо број један. пали!

После неколико секунди преко слушалица се чуо

глас из торпедне одаје:

— Торпедо број један се заглавио у цеви. Опасност од експлозије!

— Покушајте да пуним притиском избаците торпедо из цеви и спречите експлозију — грмео је капетан.

Драгоцене секунди пролазиле су и непријатељ је још једном могао да измакне. Најзад је дошло обавештење: — Торпедо број један је ослобођен.

— Пали торпедо два и три! Торпедо четири, пет и шест су остала у резерви ако прва салва промаши.

У унутрашњости подморнице официр за радаром је зурно у екран. Одједном сигнали су постали јачи и застали у једној тачки.

Јапанац је најзад приметио непријатеља, али у истом тренутку светла мрља на екрану постала је огромна. Поред ње су се виделе и друге и одмах затим нестале. Екран је одједном остао празан.

Са торања подморнице се чуо тријумфалан узвик.

— Погодили смо је... погодили! Експлодирала је и потонула!

Један торпедо је вероватно погодио магацин са муницијом или резервоар са горивом јер је јапанска подморница експлодирала и јак наранџасто-црвени пламен је осветлио сиву површину мора. Док је светлост јењавала — 2500 тона јапанског челика потонуло је у дубинама океана.

„Батфис“ је одмах похитао ка месту где је јапанска подморница била, али је од ње остао само траг — огромно језеро од уља. Јапанска подморница ХИЈМС И-41 била је избрисана из редова јапанске ратне морнарице.

КЛЕПЕТУШЕ КАО «СУВЕНИРИ»

Једна велика гвождарска радња у Кемптену у Немачкој, овог лета је продала више клепетуша туристима, него се љацима који одгајују краве и овце. Клепетуше су одједном постале најтражније „успомене“ и туристи их купују да би их код својих кућа употребили као старин-

ска звона на улазним вратима или као гонгове. Од укупног броја клепетуша које је ова радња продала, 80% купили су туристи. Поред тога сељаци овог сточарског краја жале се да су им се овог лета многе краве вратиле с паше без клепетуша.

Моторизација На удару

Седamnaest европских представника за саобраћај на једном саветовању у Хагу одлучили су да се ограниче дужина и тежина теретних транспортних возила на друмовима. Ова мера требало би да ступи на снагу најкасније крајем 1965. године. Према овој одлуци, једноосовински камиони не смеју да имају већу носивост од десет тона, камиони са две осовине више од 16 тона, а теретни камион са приколицом више од 32 тоне. Дужина овог транспортног моторног каравана не сме да буде већа од 31,5 метара. До звољена дужина камиона је 6,5 метара, а приколица 15 метара.

Поводом прославе две хиљаде година од оснивања града Мајнца у Западној Немачкој, приређена је свечаност у Светском музеју типографије и проналазача прве штампарске пресе Јохана Гутенберга (1400—1468) који се родио и живео у том граду.

Још од 1900. године постоји у Мајнцу Гутенбергов музеј, али се његова збирка толико проширила да данас обухвата све врсте графичке уметности. Решено је 1957. да се обнове просторије оштећене у рату и да се доиздају нове зграде како би се добио најкомплетнији и модеран музеј ове врсте у свету. У једној од 35 галерија налази се оригинал на Гутенбергова радионица каква је постојала у Штерхофу (Шустергасе) где је он 1455. сложио и први пут штампао фрагменте књиге „Страшни суд“, а 1452—1455. штампао и 120 примерака на хартији и 30 на пергаменту.

СВЕТСКИ МУЗЕЈ ТИПОГРАФИЈЕ

Штампарска техника од Гутенберга до данас

ту — чувеног свог рада „Библија“. Књигу је слагало 6 слагача две године: на 2 ступца са 1282 стране фолио формата. После пет столећа очувано је непотпуних 40 примерака, од којих су 12 на пергаменту.

Ту је штампан још и Католикон (1460) и Мајнски псалми, као и други радови који су богато украшени великим почетним словима у боји. Сада се налазе у посебном трезору, увек заклоучаном и брижљиво чуваном.

У радионици један типограф, обучен као у оно време, слаже оловна слова и ставља их у калуп на старински начин као што је радио Гутенберг. До те радионице као контраст, изложена је једна ултрамодерна аутоматска машина за штампање књига, док се у осталим галеријама налазе разне машине из свих епоха које илуструју развјатк технике кроз векове.

ЗБОГ ЛАКОГ РУКОВАЊА

Већ годинама виногради и ратари у Немачкој употребљавају лако покретљиве пећи да би заштитили винограде и воћњаке од раних или касних мразева. На већем простору потребно је више оваквих пећи а један мех, грејан на мазут, може да снабдева топлим ваздухом серију оваквих апарата. Овај мех који може да се инсталира на једној приколици ради лакшег преношења снабдевен је са два жаришта и једним вентилатором. Топла ваздух из жаришта се помоћу меча разноси на доле и по мешан — захваљујући вентилатору — са хладним ваздухом остаје у близини тла. Један овакав уређај може да загреје за четврт часа површину од 2 1/2 до 3 хектара а

тако развјена топлота омогућава да се одржи температура на 0°, уместо неколико степени испод ње.

Овај уређај је још погодан и због тога што се лако претвара, додавањем неких делова, у распршивач за убијање инсеката или за ђубрење земљишта. Осим тога због лаког руковања може да се употреби на свим теренима.

Постоје ли бели бизони?

Код многих животиња са рићом или црном длаком, могу се наћи и понеки бели примерци. Тако је и са бизонима, мада су веома ретки. Познат је био примерак потпуно белог бизона кога је 1873. године убио неки Дејв Мороу у Канзасу. Испуњен је сламом и приказиван више година у свим градовима Дивљег запада. Затим је постао део музеја Топака у Канзасу где је остао до 1904. године, кад је продат Хуберс музеју у Њујорку, готово већ омиљено од молаца. Неколико година касније зграда овог музеја уништена је од пожара а отада, колико се зна, није се видео више ниједан бели примерак ове животиње.

НЕОБИЧНИ ПОТОМЦИ

У ветеринарској школи Мезон-Алфор постоји зоотехничка лабораторија у којој се укрштањем добијају две врсте необичних животиња: зечеви-скакачи и мишеви-играчи. Зечеви-скакачи су потомци једног необичног зеца који је смешно подскакивао у свом кавезу. А мишеви-играчи који се помичу напред окрехући се, настали су од једног нормалног миша који се увек обрће удесно и не нормалне женке која се окрће улево.

ЗА НЕРВОЗНЕ

На недавном конгресу француских ветеринара донета је оваква одлука: „Да би се сузбијале нервне болести којих има све више, сваки човек треба да има неку животињу која ће га приближити природи и вратити му психичку стабилност“. Према рефератима 12% становника великих градова су нервно растројени, а „боље од сваког умирујућег средства дејствује присуство неке домаће животиње“ — тврде ови стручњаци.

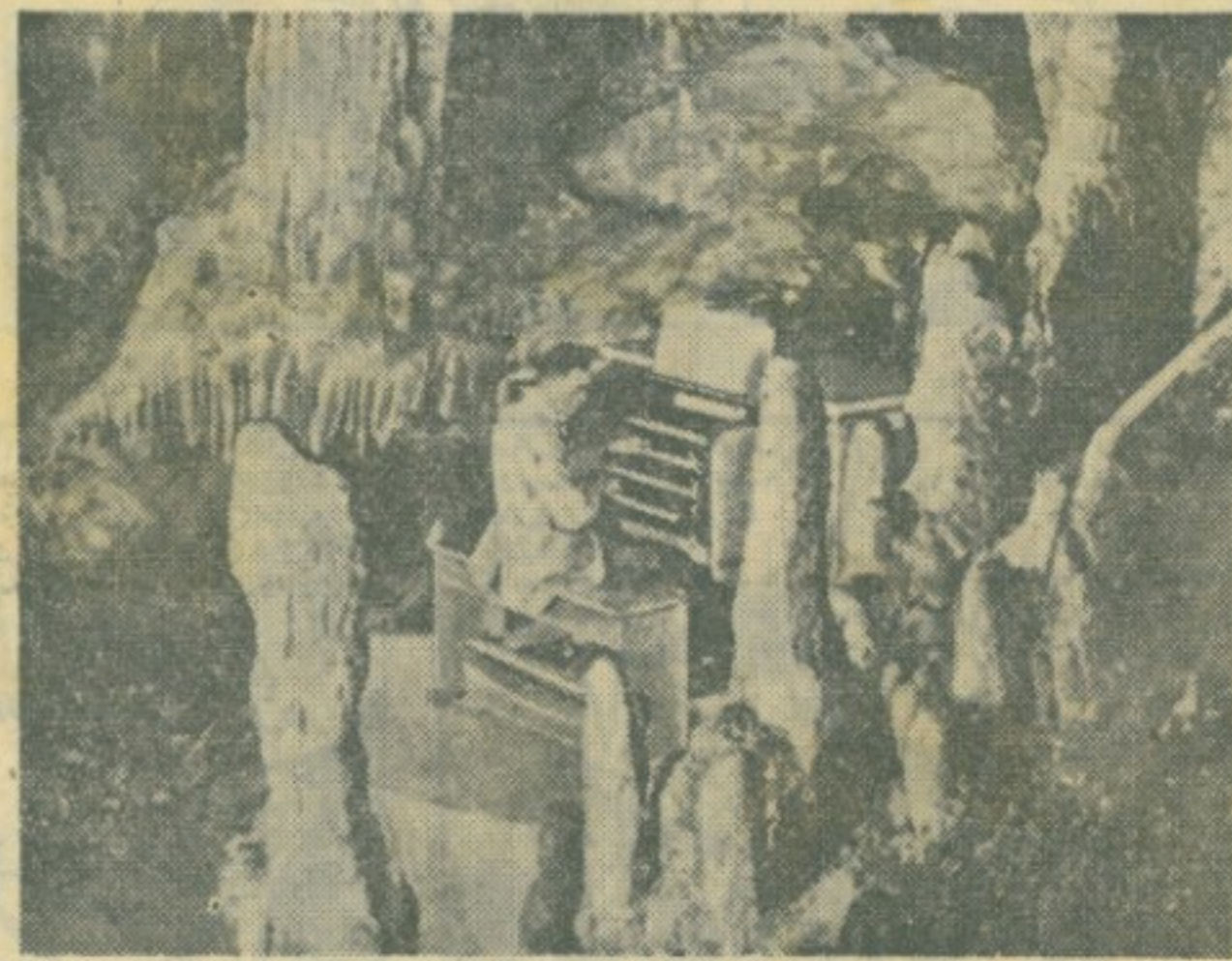
ОПАСНА СУ УЗБУЂЕЊА

Узбуђења могу да буду смртоносна — кажу лекари једног института. Љутина, страх, депресија и слична стања повећавају количину масних киселина, слободних у крви и изазивају нагомиланање жухкасте течности која се проналази приликом аутопсије у артеријама умрлих услед једног од ових стања.

ОВЦЕ УМЕСТО ЉУДИ

У Аустралији постоји нов начин уређења травњака: из најме се овце и пастуре да поцупкају траву. Цена за недељу дана ове „радне снаге“ је око 1000 франака.

ЈЕДИНО НА СВЕТУ

Туристичко друштво у Лане лепоте су умели да допуреју у САД начинило је од не оригиналном музиком на шиље са сталактитима и оргуљама, што све чини да је сталагмитима првокласну туристичку атракцију. Природ-

Јесће ли бек чим да...

... стари Вавилон узимао је простор готово два пута већи од Београда.

... један струк кукуруза под повољним условима може да произведе око 1.500 зрна.

... на милијарду и 600 милиона одраслих и омладине старије од 15 година, најмање њих 700 милиона су аналфabetи. Према статистикама из 1959. године више од половине деша дорасле за школу није је похајало.

... на својој чувеној фресци „Страшни суд“ у Сикстинској капели Микеланђело је насликао себе у облику једне одране људске коже.

... крајем 18. века Београд је имао око

3.000 кућа и 25.000 становника.

... лишајеви су веома осетљиви према саставу ваздуха. Они не подносе дим, гар и друга тела која се налазе у ваздуху великих градова и индустријских центара и зато брзо ишчезавају са таквих места.

... Леонардо да Винчи имао је имењак који је био значајан композитор: Леонардо Винчија (1690—1730), представника напуљске оперске школе.

... у Тивту је најлепши и највећи парк у це

лој Боки, са ретким суи тропским биљем.

... казуар, птица која живи на Новој Гвинеји, може кад трчи да достигне брзину од 60 километара на час и да без икаквог напора пре скочи препону високу два метра. Она је такође и одличан пливач. Али, казуар не уме да лети.

... све птице које хватају плен ноћу имају у главном очи с великом

зеницом. Због тога оне одлично виде и при најмањој светлости.

... када жена тешка 70 килограма стоји у шипелама са високим и танким потпетицама она на под врши притисак који је 2,5 пута већи од притиска паре у бродским котловима.

... тик, дрво из тропске Азије не може да иструди и због тога се употребљава за грађење бродова. Његов плод се једе.

... бродом „Леон Коронат“ поморац Петар Смећа са Пераста, први

је од наших помораца ушао у Балтичко море у првој половини 18. века.

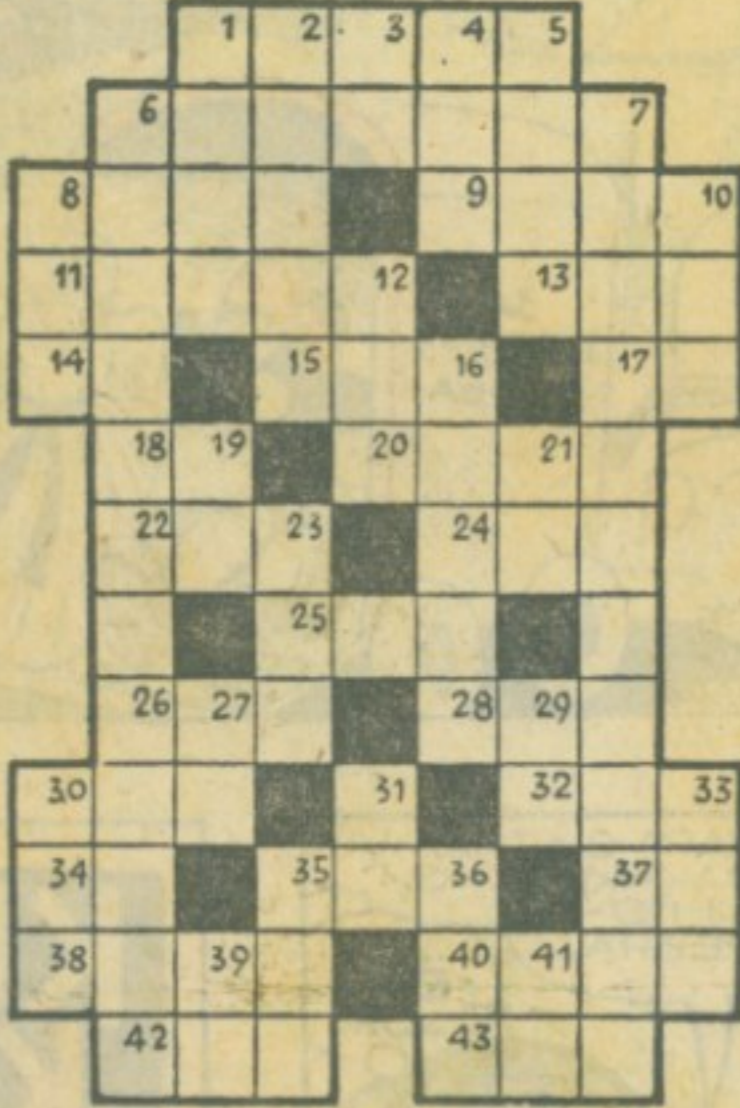
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) град у Француској; 6) место у Далмацији; 8) птица трачачица; 9) наша филмска глумица (Марија); 11) стилска фигура; 14) два слова; 15) катран; 16) хемијски знак за иридијум; 17) помет; 19) иницијали нашег комедиографа („Избирачница“); 20) река у Аустрији; 21) предлог; 22) хемијски знак за празеодим; 23) метаморфозирани цвет после оплођења; 25) слово латинице; 26) највећи део; 27) река у Француској; 29) једна од САД; 32) показна заменица; 33) наша река; 34) хемијски елемент; 37) најсавршеније живо биће.

Усправно: 1) комедија М. Држића; 2) слово латинице; 3) град на обали Жутог мора; 4) пакао; 5) одречна заменица; 6) врста цвећа; 7) наше издавачко предузеће; 8) одјек; 10) јужно воће; 12) гас без боје и мириса; 13) хемијски знак за бром; 18) личност из једне Шекспирове драме; 19) свеза; 21) сисар сурлаш; 22) наша река; 23) притицање; 24) име нашег позоришног и филмског глумца; 25) узвик; 26) два слова; 28) река у Немачкој; 29) назив за мајур у Јужној Америци; 31) место у Срему; 35) показна заменица; 36) иницијали нашег првака света у броју.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Јен; 4) ПЕА; 7) караманке; 10) аба; 11) Сот; 12)

су; 13) криш; 15) си; 16) аков; 18) Љута; 20) Авр; 21) ина; 22) агава; 25) Ава; 27) ама; 29) Раб; 31) воћарство; 34) Ик; 35) Иса; 36) Ин; 37) оvas; 39) диња; 41) нар; 42) Сар.

Усправно: 1) јабука; 2) ера; 3) на; 4) па; 5) Енс; 6) Аокста; 7) каса; 8) мир; 9) Етна; 13) зврга; 14) шљива; 17) ова; 19) Уна; 23) аперс; 24) смокла; 26) Салиња; 27) авион; 28) ан; 29) р; 30) Војнар; 32) аис; 33) САД; 38) ар; 40) Ис.

НАПРАВИ САМ

Чак се и на неудобним лествицама може удобно седети ако се на њих причврсти столица коју ћете направити од две јаче даскице. Даскице можете спојити гвозденим угловима који се употребљавају при изради прозора или каквом јачом жицом.

Изнад сјалице можете сами поставити штит ако употребите већи запушач од плуте који ћете прорезати као на нашем цртежу. Предност овако постављеног абажура лежи у томе што се он, према потреби, може заједно са запушачем подићи или спустити до жељене висине.

Ваши цвеће у саксијама не ће трпети Танталове муке ако му обезбедите „аутополивање“. Упредите од вате дугачак „шнур“ који ће, као мишији реп, према другом крају бити све тањи. Тај тањи крај савијте спирално око стабљике, а дебљи (који у пречнику треба да има 15 до 20 милиметара) спустите у суд пун воде.

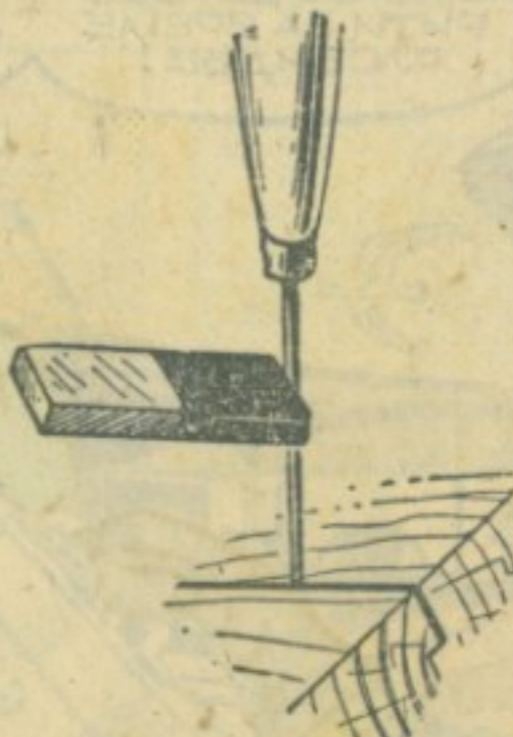
Спиралу на електричном репоу не треба везивати ако се искрдала, већ заварити. То није никаква вештина: крајеве жице треба увртити, посути тај део бораксом и укључити струју.

КОРИСНЕ СИТНИЦЕ

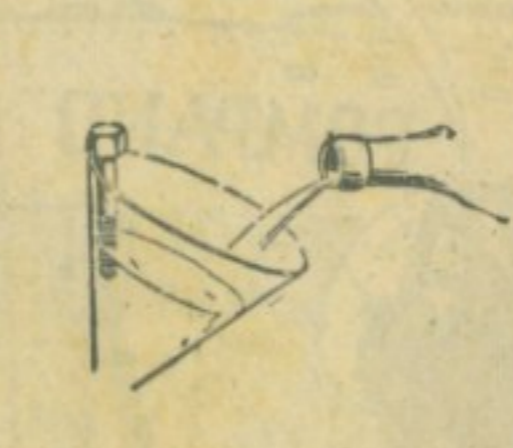
Да вам туш у купатилу не би прскао на све стране ставите на њега „сукњицу“ од поливинила, или мушеме ко

ју ћете монтирати на „костур“ од жице. Прављење жицаног костура и „сукњице“ неће вам одузети више од пола часа.

Шрафенцигером можете лако извући из пукотине у дрвету део преломљеног експера ако шрафенцигер намагнетите. А то ћете лако постићи ако уз његов метални део прислоните магнет.

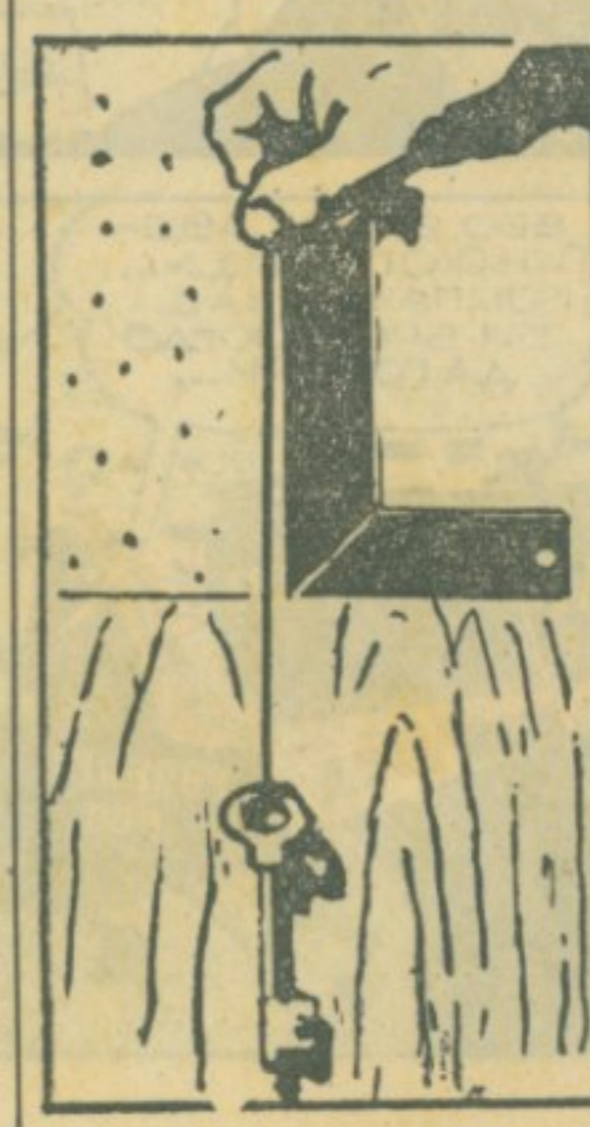

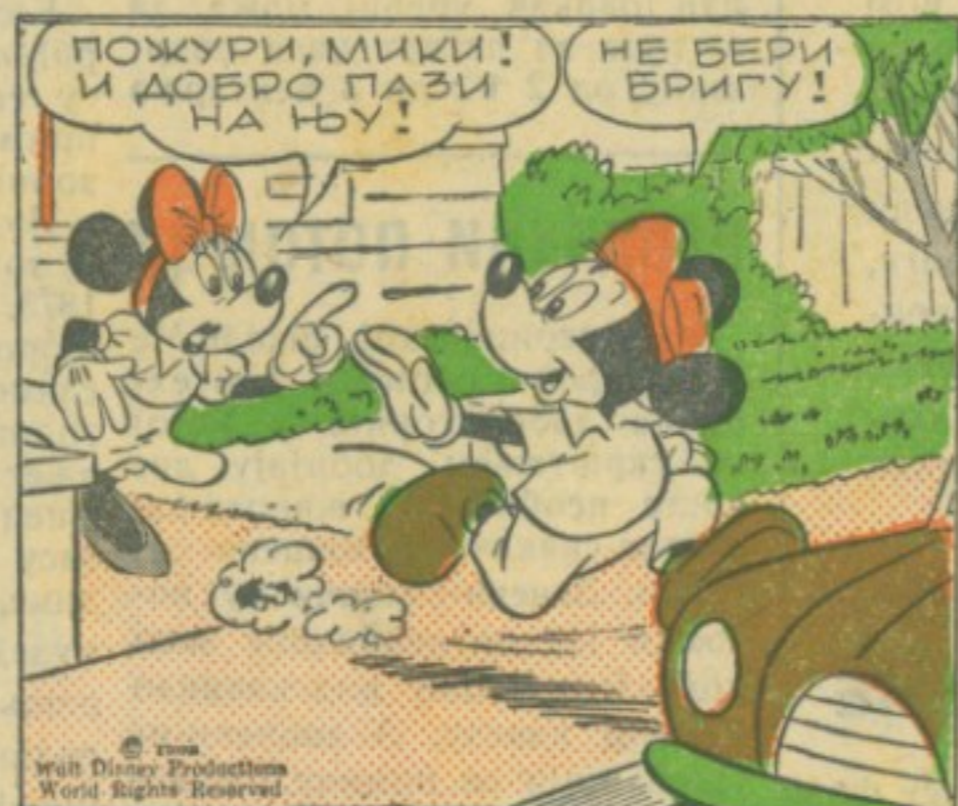
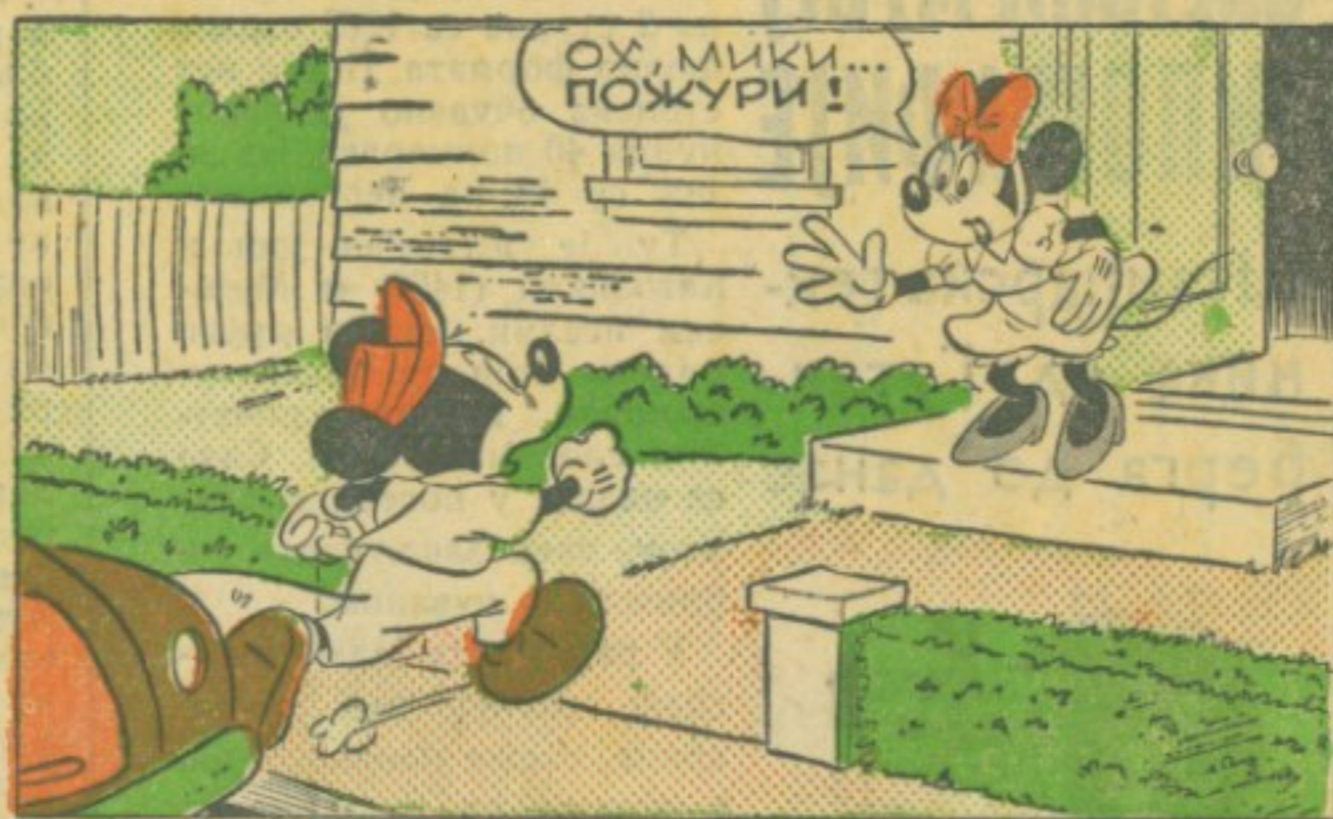
Завртан закачен за ивицу левка помоћи ће вам да лакше преточите течност у други суд. Наиме, завртан „неутралише“ вртлог који се ствара у левку и течност тада брже одлива.

Две столице и даска за пегаље могу да послуже као веома практичан „сто“ за бо лесника.

Да бисте проверили да ли вам слина на зиду виси право, послужите се кључем и комадићем канана као што је то показано на нашем цртежу.

ТОП ДУМБО

Ква-Ква!

Уређује Паја Патак

ИСКРЕНО

Паја Патак послао Пати за рођендан букет цвећа и уз њега овакву честитку: „Из дубине срца и са дна новчаника“ — Паја.

ОПЕРАЦИЈА „ТРКА“

Белка и Шиља били у музеју у Лувру. Како се Белка ништо дуже задржала пред једном витрином Шиља нервозно поче да је зове:

— Хајде, пожури, како мислиш да стигнемо до Рима кад се сваки час заустављаш да ништо гледаш!

ЛОГИЧНО

На крају часа географије млада наставница тражи од њака да јој састави листу земаља у којима живот људи зависи од неких животиња.

— Лапонци зависе од ирваса — рече један мали.

— Становници Сахаре од камила — додаде други.

— Американци зависе од крава — рече Гаја.

— Како то? — упита зачуђена наставница. — Објасни нам то, Гаја.

— Лепо, — рече он. Без крава нема каубоја, без каубоја сви они који раде за телевизију и филм не би имали од чега да живе... А ми, шта бисмо ми гледали?

